

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН ДАЛАНЖАРГАЛАН СУМ
“ФРИЕНДШИП РЕСУРСИС” ХХК-ИЙН ХЭРЭГЖҮҮЛЖ БУЙ
“ДАЛАНГИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР ОЛБОРЛОХ”
ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН**

*/Тусгай зөвшөөрөл: MV-014492/
/ААН-н регистрийн дугаар: 5877288/*

**ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ: “ФРИЕНДШИП РЕСУРСИС” ХХК-ИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ**

Б.МӨНХТУЯА

ЕРӨНХИЙ ИНЖЕНЕР:

Н.ЭРДЭНЭБАЯР

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЭРГЭЖИЛТЭН: *Б.Мөнх - Эрдэнэ*

Б.МӨНХ-ЭРДЭНЭ

Гарчиг

Зургийн жагсаалт	2
Хүснэгтийн жагсаалт	3
1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	5
1.1. Ерөнхий мэдээлэл	5
1.1.1. Төслийн нэр	5
1.1.2. Төслийн зорилго	5
1.1.3. Гүйцэтгэгч	5
1.1.4. Гүйцэтгэгчийн хаяг, утас	5
1.1.5. Төслийн талбайн байршил	5
1.1.6. Төслийн товч танилцуулга	6
1.1.7. Уурхайн хүчин чадал	6
1.1.8. Уурхайн ажиллах горим	7
1.1.9. Уурхайн ажиллах хүчин	7
1.1.10. Уулын ажлын төлөвлөгөө	8
1.1.11. Уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө	9
2. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	10
2.1 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ	10
2.3 2025 оны дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний биелэлт	31
2.3.1 Дүйцүүлэн гүйцэтгэсэн ажлын тухай	31
2.3.2 Авсан арга хэмжээ	32
2.3.3 Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын төлөвлөгөөний биелэлийн зардал	32
2.4 Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлт	34
2.5 Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	36
2.6 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	39
2.7 Удирлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт	43
3 2025 ОНЫ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ТАЙЛАН	48
3.1.1 Агаарын бохирдол	48
3.1.2 Хөрсний хими, физик шинж чанар, хүнд металлын шинжилгээ	52
3.1.3 Усны шинжилгээ	57
4. БОМТ-НИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЛААР НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУРЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	60
5. 2025 ОНЫ БОМТ-НИЙ ДАГУУ ХИЙГДСЭН АЖЛЫН НИЙТ ЗАРДЛЫН НЭГТГЭЛ ..	61

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Төсөл хэрэгжиж буй талбай.....	5
Зураг 2. Төслийн талбайн байршил.....	6
Зураг 3. Уулын ажлын календарчилсон төлөвлөгөө	9
Зураг 4. Түрээслэгч байгууллагын техникүүдийн агаарын бохирдолын төлбөр төлсөн хуулга	11
Зураг 5. Тоосжилт бууруулах зам талбайн усалгааны ажил.....	11
Зураг 6. Тэмдэг тэмдэглэгээг засаж, сайжруулж байгаа байдал	12
Зураг 7. Гадна тээврийн зам бүрэн шинчлэн засварлах ажил /2025.06 /	13
Зураг 8. Гадна тээврийн зам бүрэн шинчлэн засварлах ажил байдал /2025.06 /	13
Зураг 9. Ус зайлуулах хоолой суулгах /2025.06 /	14
Зураг 10. Хэмжилт, хяналтын ажил /2025.06 /	14
Зураг 11. Гадна тээврийн зам зассан байдал /2025.09/	15
Зураг 12. Гадна тээврийн байнгын замын цэвэрлэгээ, арчилгаа /2025.09 /	15
Зураг 13. ШТС-ын буулгах талбайг бетонон хучилт хийж байгаа нь	16
Зураг 14. ШТС-ын буулгах талбайн бетонон хучилт	17
Зураг 15. ШТС түгээгүүр	18
Зураг 16. Усны хэрэглээний бүртгэлийн дэвтэр	18
Зураг 17. Грашийн шалыг цементжүүлсэн байдал /2021 онд /	20
Зураг 18. Грашийн гадна талбайг цэментжүүлсэн байдал /2023 онд /	20
Зураг 19. 2024 онд техникийн засвар үйлчилгээ хийх грашыг барьж ашиглалтанд оруулав.	20
Зураг 20. 2024 онд тос маслын цэгийг буулгаж шинээр барьсан.....	21
Зураг 21. Аюултай хог хаягдлын цэг №1-г төмөр дээвэртэй болгов. /2025 он /	21
Зураг 22. Халуун усны бохирын цооног /2025 он /	22
Зураг 23. Хуванцар бохирын кольцоны бүтүүжлэлийг “шингэн хадаас” ашиглан хангав.	22
Зураг 24. Доод кемпийн халуун усны байр /2025 он /	23
Зураг 25. Шинэ халуун усны байр / 2025 он /	23
Зураг 26. Соруулдаг гадаа 00 №1 /дээд кемп -2023 он/	24
Зураг 27. Соруулдаг гадаа 00 №2 /доод кемп -2024 он/	24
Зураг 28. Мод тарилтын дэвсгэр зураг	26
Зураг 29. Хайлаасны ургалтын байдал /2024 оны хавар/	27
Зураг 30. Хайлаасны ургалтын байдал /2025 оны намар/	27
Зураг 31. Уурхайн талбайд тарьсан говийн хайлаасны ургалтын байдал.....	28
Зураг 32. Мод тарилтын зураг /2024 /	28
Зураг 33. Уурхайд тарьсан 430 ширхэг өндөр улиас /2024 оны 10.09-нд /	28
Зураг 34. Модны өсөлтийн хэмжилт /2025.10.25-нд/	29
Зураг 35. Шимт хөрсний усалгаа.....	30
Зураг 36. Уурхайн дотоод овоолгын ажил /2024 оны намар/	30
Зураг 37. Уурхайн дотоод овоолгын ажил-ахилт-уурхайн ажил бараг явагдаагүй тул дотоодын овоолгын өөрчлөлт баг ажиглагдана /2025 оны намар/	30
Зураг 38. Дүйцүүлэн нөхөн сэргээх ажлаар хийсэн цэргийн ангийн мод тарих талбай....	32
Зураг 39. Моджуулах талбайн хашаа	33
Зураг 40. Тэнгэрийн Хутагт фестивалд дэмжлэг үзүүлж оролцов.....	35
Зураг 41. Тэнгэрийн Хутагт фестивалын үеэр Даланжаргалан сумын хэсэг гарав.	35
Зураг 42. Ажлын байрны эрсдэлийн үнэлгээ хийгдэв.....	37
Зураг 43. Хөдөлмөрийн нөхцлийн үнэлгээ хийгдэв.	37

Зураг 44. Ажилчын нарядыг ээлж эхлэх бүрт өгдөг.....	38
Зураг 45. Орчны шинжилгээг 2025 оны 06, 10-р сард хийв. Усны шинжилгээг мөн адил хугацаанд өгөв.....	38
Зураг 46. Ахуйн хог хаягдлын цэг /2020 онд тохижуулсан бөгөөд үргэлжүүлэн ашигладаг/.....	40
Зураг 47. Дахивар хаягдлыг төвлөрүүлэх цэг / Туслан гүйцэтгэгчийн кемп/.....	40
Зураг 48. Бүх нийтийн цэвэрлэгээ.....	40
Зураг 49. Ажилчдын байр өмнө нь.....	41
Зураг 50. Ажилчдын байр /2023 он /.....	41
Зураг 51. Ажилчдын байр /2024 он /.....	41
Зураг 52. Шинэ гал тогооны байр /2024 он /.....	41
Зураг 53. Хаягдал тос, дугуйг хүлээлгэн өгч байгаа нь /2025 оны 10-р сарын 27-нд/.....	42
Зураг 54. Байгуулсан гэрээ -2025 он /.....	42
Зураг 55. Тушаасан баримт -2025 он /.....	43
Зураг 56. Хаягдал тос болон түлшний шүүр тунгаах сав.....	43
Зураг 57. Мал угаах ванныг усаар дүүргэв / 9 болон 10-р сард тус бүр 1 удаа /.....	44
Зураг 58. Мал угаах ажил хийгдэв.....	45
Зураг 59. Багийн иргэдийн оюутан залуучуудыг дэмжих ажлын хүрээнд 2 хүүхдийн сургалтын төлбөр /2024 оных, 2025 онд 2 хүүхдийн материал ирсэн байна. Үнийн дүн 20 орчим сая.төгрөг//.....	46
Зураг 60. Сумын хандивын нүүрс /2024 онд, 2025 оных татагдаагүй байна. /.....	46
Зураг 61. Багийн иргэдийн хандивын нүүрс.....	46
Зураг 62. Багийн малчдад зориулж гаргасан худаг.....	47
Зураг 63. Агаарын чанарын дээжлэлтийн үр дүн-Хүхэрлэг хийн жил бүрийн үзүүлэлтээр график байгуулалт хийхэд 2023 он хүртэл буурч байгаад 2024 онд өсөх хандлагатай гарсан байна.....	50
Зураг 64. Агаарын чанарын дээжлэлтийн үр дүн-Нийт тоосонцорын жил бүрийн үзүүлэлтээр график байгуулалт хийхэд 2023 он хүртэл буурч байгаад 2024 онд огцом өсөлттэй гарсан.....	50
Зураг 65. Агаарын чанарын дээжлэлт хийж буй байдал /2025 оны 6-р сар/.....	51
Зураг 66. Агаарын чанарын дээжлэлт хийж буй байдал /2025 оны 10-р сар/.....	52
Зураг 67. рН-ийн орчин тогтвортой, ялзмагын хэмжээ нэмэгдэх хандлагатай байна.....	54
Зураг 68. Хөрсний дээжлэлт хийж буй байдал /2025 оны 10-р сар/.....	56
Зураг 69. Хатуулагийн хэмжээ 2024 он хүртэл нэмэгдэх хандлагатай, рН орчин 2023 он хүртэл нэмэгдэх хандлагатай байсанаас 2024,2025 онд буурсан байна.....	58

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Төслийн ажиллах хоног.....	7
Хүснэгт 2. Уулын ажлын төлөвлөгөө.....	8
Хүснэгт 3. Үйлдвэрлэлийн нөөц.....	8
Хүснэгт 4. Агаар мандалд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт.....	10
Хүснэгт 5. Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт.....	16
Хүснэгт 6. Хөрсөн бүрхэвчид учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт.....	19
Хүснэгт 7. Нөхөн сэргээлтийн ажлын хүрээнд хийж гүйцэтгэсэн ажлууд.....	25
Хүснэгт 8. Түүх соёлийн өвийг хамгаалах төлөвлөгөө.....	34

Хүснэгт 9. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	36
Хүснэгт 10. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	39
Хүснэгт 11. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт	43
Хүснэгт 12. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2021 он 7 болон 9-р сар).....	48
Хүснэгт 13. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2022 он 9-р сар).....	49
Хүснэгт 14. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2023 он 5-р сар).....	49
Хүснэгт 15. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2024 он 7-р сар).....	49
Хүснэгт 16. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2025 он 06-р сар).....	49
Хүснэгт 17. Хөрсний химийн үндсэн шинж /2020 оны шинжилгээ/	53
Хүснэгт 18. Хөрсний химийн үндсэн шинж /2022 оны 09-р сар /.....	53
Хүснэгт 19. Хөрсний химийн үндсэн шинж, дээжийн гүн 0-30 см /2023 оны 05-р сар /	53
Хүснэгт 20. Хөрсний химийн н шинж, /2023. 06 “БОСудагаа шинжилгээний газар /.....	53
Хүснэгт 21. Хөрсний химийн үндсэн шинж, дээжийн гүн 0-30 см /2024 оны 07-р сар /	53
Хүснэгт 22. Хөрсний химийн үндсэн шинж, дээжийн гүн 0-30 см /2024 оны 11-р сар /	54
Хүснэгт 23. Хөрсний химийн үндсэн шинж, дээжийн гүн 0-30 см /2025 оны 06-р сар /	54
Хүснэгт 24. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2021 он 7 болон 9-р сар).....	54
Хүснэгт 25. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2022 он 9-р сар)	55
Хүснэгт 26. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2023 он 5-р сар)	55
Хүснэгт 27. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2024 он 6-р сар)	55
Хүснэгт 28. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2024 он 07-р сар)	56
Хүснэгт 29. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2024 он 10-р сар)	56
Хүснэгт 30. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2025 он 0 6-р сар)	56
Хүснэгт 31. Ундны усны шинжилгээний үр дүн	57
Хүснэгт 32. Ундны усны шинжилгээний үр дүн	57
Хүснэгт 33. Шинээр өрөмдсөн худгуудын усны шинжилгээний үр дүн	58
Хүснэгт 34. Шинээр өрөмдсөн худгуудын усны шинжилгээний үр дүн	58
Хүснэгт 35. Бохир усны шинжилгээний үр дүн.....	59
Хүснэгт 36. Шүүрлийн усны шинжилгээний үр дүн.....	59
Хүснэгт 37. 2025 оны БОМТ-ний дагуу хийгдсэн ажлын биелэлтийн зардлын нэгдсэн тооцоо.....	61

Хавсралт материалын жагсаалт

1. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ	2 хуудас
2. Аюултай хог хаягдал тушаах гэрээ, тушаасан баримт.....	5 хуудас
3. Ус ашиглах дүгнэлт, төлбөр төлсөн баримт	5 хуудас
4. Ус ашиглах гэрээ	3 хуудас
5. Ус ашиглах зөвшөөрөл	1 хуудас
6. Хаягдал усны дүгнэлт, төлбөрийн баримт	4 хуудас
7. Хог хаягдалын гэрээ, төлбөрийн баримт	3 хуудас
8. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хэмжээнд авсан дээжнүүдийн лабораторын шинжилгээний үр дүн	4 хуудас
9. Дүйцүүлэн болон соёлын өвийг хамгаалах чиглэлээр хийсэн ажлын тодорхойлолт.	2 хуудас

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

1.1. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

1.1.1. Төслийн нэр

"Фриендшип ресурсис" ХХК-ийн “Далангийн нүүрсний ордыг ил аргаар олборлох” төсөл

1.1.2. Төслийн зорилго

Уул уурхайн үйлдвэрлэл хөгжүүлж нүүрс олборлох

1.1.3. Гүйцэтгэгч

Нэр: “Фриендшип ресурсис” ХХК

Улсын бүртгэлийн дугаар: 9011496062

Регистрийн дугаар: 5877288

1.1.4. Гүйцэтгэгчийн хаяг, утас

Хаяг: Дорноговь аймгийн Сайншанд хот, 2-р баг, Алтанговь, 14, 51

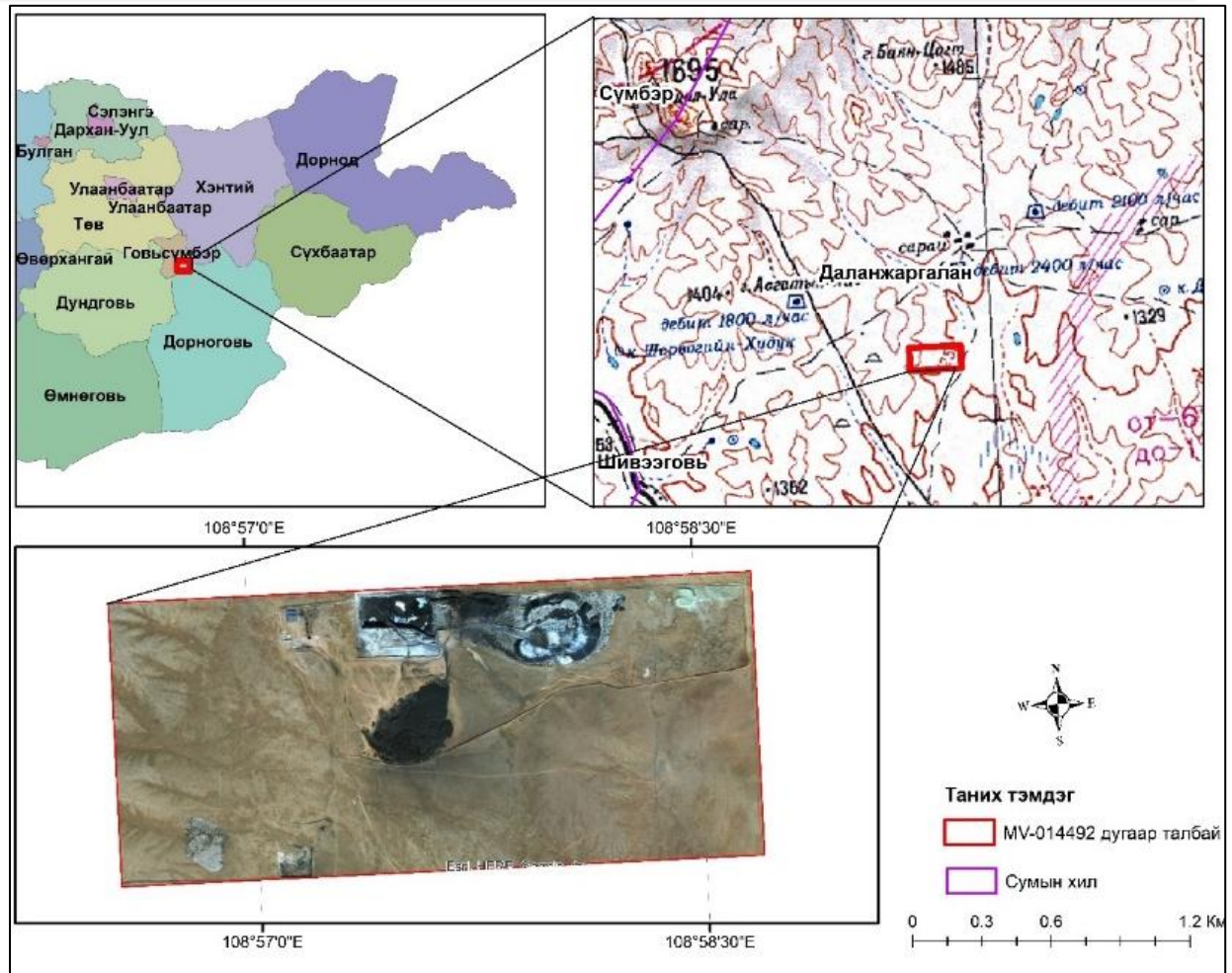
Утас: 80085598

1.1.5. Төслийн талбайн байршил

Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутаг Далан хэмээх газар. Улаанбаатар ~~УБ~~ хотоос зүүн урагш 270 км-т, Даланжаргалан сумаас хойд зүг 28 км-т тус тус байрлана.

Зураг 1. Төсөл хэрэгжиж буй талбай

Зураг 2. Төслийн талбайн байршил

1.1.6. Төслийн товч танилцуулга

Тусгай зөвшөөрлийн талбай нь засаг захиргааны нэгжийн хуваариар Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутаг бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 270 км, төмөр замын 25-р зөрлөг болон Улаанбаатар-Сайншандыг холбосон автозамаас 24 км, Даланжаргалан сумаас баруун хойш 28 км зайд байршина.

Далангийн талбай нь Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт орших Алагтогоогийн нүүрсний ордын нэг хэсэг болох бөгөөд байршлын хувьд “Монголын Алт” ХХК-ийн ашиглаж байсан Элдэвийн нүүрсний уурхайгаас баруун тийш 2-4 км-ийн зайд Баруундалангийн зүүн энгэрт байрладаг.

1.1.7. Уурхайн хүчин чадал

MV-014492 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй, Далан нүүрсний ордыг “Фриендшип ресурсис” ХХК нь ил аргаар 7 жилийн хугацаанд олборлохоор төлөвлөсөн. MV-014492 тоот талбайд хамаарах нийт бодитой (В) нөөц 7,331.34 мян.тн, нийт баялаг (Р) нөөц 357.73 мян.тн, тус талбайн хэмжээнд бодитой болон баялаг нийт нөөц 7,689.07 мян.тн ноогдож байна.

Уурхай жилд 600 мян.тн нүүрс гаргах хүчин чадалтай боловч зах зээл, вагон тээврийн нөхцөлөөс шалтгаалан 200-300 мян.тн нүүрс борлуулах хэмжээнд буюу 50%-ийн хүчин чадал эзэмшилтэйгээр ажилладаг.

2024 онд төслийн хүчин чадал 600 мян.тн нүүрсэндээ анх удаа хүрсэн бол 2025 онд 2-р сарын 15 хүртэл ажиллаад зогсон бөгөөд 9-р сарын дундаас 11-р сарын дунд хүртэл ажиллаад зогсохоор төлөвлөн түр хугацаанд бага хүчин чадлаар ажиллаж байна.

Энэ ажлын зорилго нь өвөлжилтийн бэлтгэл ажлын хүрээнд хөлдөлт явагдахаас өмнө уурхайн ёроолд цугласан байсан үерийн улмаас үүссэн шаврын үлдэгдэлийг цэвэрлэх, доор байх нүүрсний үлдэгдлийг авах юм.

1.1.8. Уурхайн ажиллах горим

Монгол улсын хууль тогтоомжуудад заасны дагуу олон нийтээр амрах баяр ёслолын хоногууд, цаг агаарын хүндрэл, засвар үйлчилгээ зэрэг хүчин зүйлүүдийг тооцон уурхай 2025 онд дунджаар 250 хоног ажиллахаар төлөвлөгдсөн байна.

Хүснэгт 1. Төслийн ажиллах хоног

№	Жилд ажиллах сарууд	Нийт
1	Хуанлийн өдрүүд	364
2	Цаг агаарын хүндрэл	32
3	Уурхай ажиллахгүй байх хуваарьт хоног	52
5	Ажиллах өдөр	280
6	Тооцоолоогүй саатал	40
7	Цэвэр ажлын хоног	250

Тайлант онд уурхай бараг ажиллаагүй. 2-р сарын 15 хүртэл ажиллаад уурхайн идэвхтэй үйл ажиллагаа бүрэн зогссон.

Уурхайн ёроолд үерийн уснаас үүссэн шаврын хуримтлал өвөл хөлдөх эрсдэлтэй байгаа тул уурхай эхлэх бэлтгэл ажлыг хангах үүднээс 9-р сарын дундаас эхлэн 11-р сарын дунд хүртэл түр хугацаагаар уурхайн 1 үндсэн экскаватортойгоор хөрс хуулах, бага хэмжээний нүүрс олборлохоор ажил эхлээд байна.

Тайлант онд уурхай ажиллаагүй ч гэсэн хийгдэх ажлуудыг боломжит хэмжээнд гүйцэтгэсэн.

1.1.9. Уурхайн ажиллах хүчин

Уурхайн өдөр тутмын үйл ажиллагааг уурхайн дарга, ерөнхий инженер, ерөнхий геологич, уулын мастерууд, хөдөлмөр хамгаалал сургалтын инженер, ашиглалтын геологи нар удирдан явуулдаг.

Уурхай оны эхэнд 100 гаруй хүнтэй ажиллаж байсан бол 10-р сард ажил явагдахад 25 орчим хүнтэй ажиллаж байна. Үүнийн 18 нь үндсэн ажилчид, бусад нь түрээсийн техникийн ажилчид болно.

1.1.10. Уулын ажлын төлөвлөгөө

Далангийн уурхайн төлөвлөгөөгөөр 2025 оны уулын ажлын хэмжээ уулын цулаар 2,970.9 мян.м³ байна. Үүнээс ил уурхайн уулын ажлын хэмжээ нь олборлолтонд өртөх нөөц нь 636.52 мян.тн, хөрс хуулалт 2,481.3 мян.м³ байна. Хөрс хуулалтын дундаж коэффициент нь 3.9 м³/тн байхаар байна. Уурхайн тэлэлтийн ажлын шимт хөрс хуулалт 0.95 мян.м³ болно. Дээрх уулын цул дээр гадаад овоолгын тэлэлтийн шимт хөрс хуулалт 1.53 мян.м³ нэмэгдэнэ.

Хүснэгт 2. Уулын ажлын төлөвлөгөө

№	Утга	Нэгж	Давхраасууд			Нийт
			1	2	3	
1	Уулын цул	м ³	669,307.6	1,628,171.1	673,470.0	2,970,948.7
2	Нийт хөрсний хэмжээ	м ³	544,250.0	1,369,596.1	567,470.0	2,481,316.1
3	Хөрсний цул	м ³	399,950.0	1,246,433.0	535,670.0	2,182,053.0
	Тэсэлгээтэй	м ³	160,500.0	1,164,200.0	484,300.0	1,809,000.0
	Тэсэлгээгүй	м ³	239,450.0	82,233.0	51,370.0	373,053.0
4	Давхраасын уулын цул	м ³	144,300.0	123,163.1	31,800.0	299,263.1
5	Нүүрсний үеийн бохирдол	м ³	269,357.6	381,738.1	137,800.0	788,895.7
6	Нүүрсний хэмжээ	м ³	125,057.6	258,575.0	106,000.0	489,632.6
7	Нягт	тн/м ³	1.3	1.3	1.30	1.3
8	Нүүрсний хэмжээ	тн	162,574.9	336,147.5	137,800.00	632,654.4
9	Кхх	м ³ /тн	3.35	4.07	4.12	3.94

Үйлдвэрлэлийн нөөц: Үйлдвэрлэлийн нөөц нь хаягдлыг хасч, бохирдлыг нэмж тооцсоноор тодорхойлогдоно. Уурхайн 2025 оны үйлдвэрлэлийн нөөцийн хэмжээ 632.0 мян.тн нүүрс байна.

Хүснэгт 3. Үйлдвэрлэлийн нөөц

№	Утга	Нэгж	Давхраасууд			Нийт
			1	2	3	
1	Олборлолтын нөөц	Тн	162,574.9	336,147.5	137,800.0	636,522.4
2	Хаягдлын хэмжээ	Тн	13,575.0	31,631.5	9,315.3	54,521.8
3	Бохирдлын хэмжээ	Тн	5,430.0	12,639.1	3,720.6	21,789.7
4	Үйлдвэрлэлийн нөөц	тн	154,429.86	317,155.17	132,205.32	603,790.35
7	Хаягдлын хэмжээ	%	8.35%	9.41%	6.76%	8.57%
8	Бохирдлын хэмжээ	%	3.34%	3.76%	2.70%	3.42%
9	Хөрс хуулалтын хэмжээ	м ³	550,515.4	1,384,205.6	571,773.6	2,506,494.6
10	Тэсэлгээтэй хөрс	м ³	160,500.0	1,164,200.0	484,300.0	1,809,000.0
11	Тэсэлгээгүй хөрс	м ³	390,015.4	220,005.6	87,473.6	697,494.6
12	Кхх	м ³ /тн	3.56	4.36	4.32	4.15

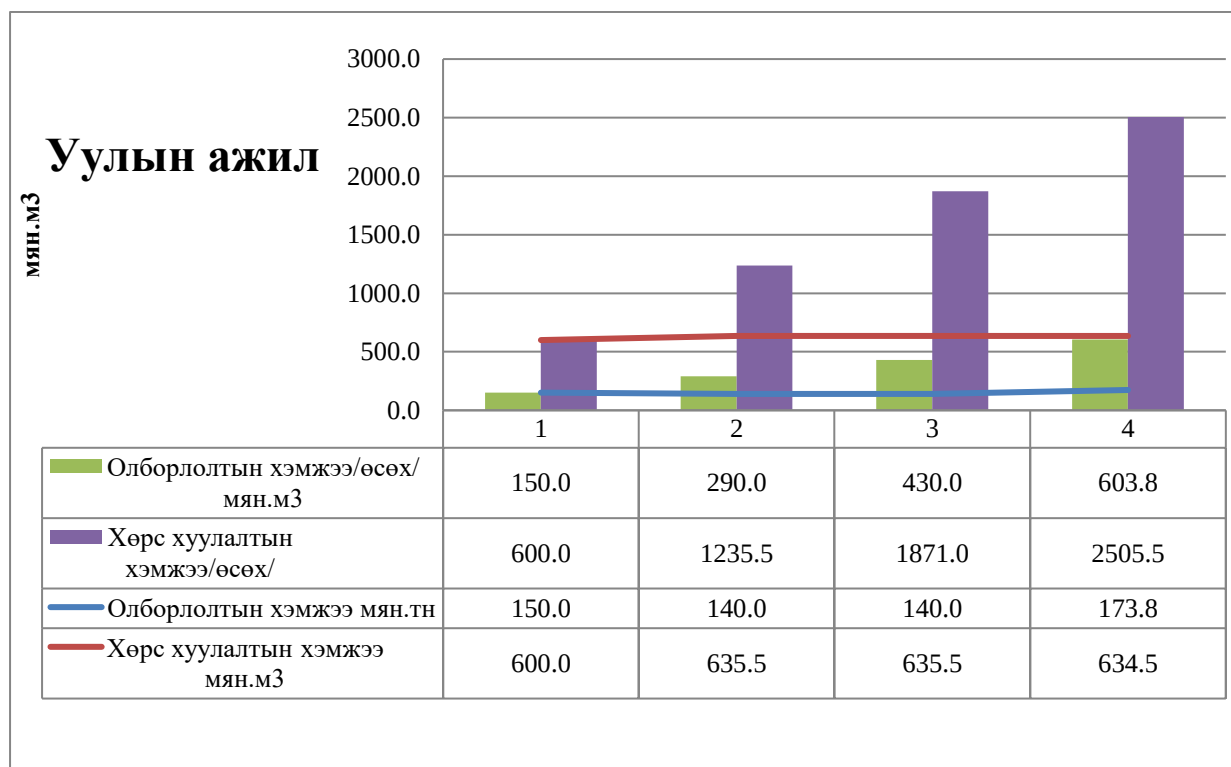
Хөрс хуулалтын дундаж коэффициент $4.15 \text{ м}^3/\text{тн}$ болно.

1.1.11. Уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө

Уурхайн үйл ажиллагаанд өртөх газарт шимт хөрс хуулалтын ажлыг урьдчилан гүйцэтгэх бөгөөд овоолго нөхөн сэргээлт, уурхайн хаалт хэлбэршүүлэлтийн ажилд хэрэглэгдэх тул уурхайн талбайгаас гаргаж ил уурхайн зүүн урд талд үргэлжлүүлэн овоолго үүсгэн хуримтлуулна.

Хөрсний овоолгыг уурхайн баруун талд, шимт хөрсийг уурхайн зүүн урд талын ашиглалтгүй үлдэх талбайд байршуулж байна. Хөрсний овоолго нь баруун хойд талдаа бага хэмжээний тэлэлттэй байх бөгөөд, овоолгын баруун талд үүсгэсэн талбайд 2 дахь догол үүсгэж өндөрлөнө.

2025 оны уулын ажлын төлөвлөгөөгөөр сар бүр 50 мян.тн нүүрс тогтмол олборлон борлуулахаар төлөвлөж байна. Хөрс хуулалтын ажлыг олборлолтын хүчин чадалд нийцүүлэн тухайн жилийн дундаж хөрс хуулалтын коэффициентийг баримтлан хийнэ.

Зураг 3. Уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө

2. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

“Фриендшип ресурсис” ХХК-ийн “Далангийн нүүрсний ордыг ил аргаар олборлох” төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай”, “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” хууль болон бусад холбогдох хууль, журам, стандартыг баримтлан, “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал”-ын дагуу боловсруулсны үндсэн дээр биелэлтийн тайланг хийж гүйцэтгэсэн болно.

2.1 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, стратегийн үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрх зүйн баримт бичиг юм.

Хүснэгт 4. Агаар мандалд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

№	Болзошгүй нөлөөлөл	сөрөг	Гүйцэтгэсэн ажил	Зардал мян.төг
1	Ашиглагдаж буй тээврийн хэрэгсэл тоног төхөөрөмжөөс хорт хий орчныг бохирдуулах	буй	Уурхайд ажиллаж байгаа техникүүд түрээсийнх бөгөөд тэдгээрийн агаарын бохирдлын төлбөр нь төлөгдсөн. Зардал нь компанид хамааралгүй боловч түрээслэгч компанийн төлбөрийн баримтаас хавсаргав. Мөн нүүрс олборлон агаар бохирдуулсаны төлбөрийг тухай бүр төлж байна.	-
2	Хатуу хучилтгүй зам дээрх тээврийн хөдөлгөөн, бүтээгдэхүүн тээвэрлэж буй машинаас тоосжилт үүсэх		Усалгааны ажил 2025 оны 09-р сард эхэлсэн бөгөөд 15 м ³ багтаамж бүхий усны машиныг түрээсээр ажиллуулж байна. 1 сар орчим усалгааны ажил хийсэн бөгөөд 30 гаруй хоногийн хугацаанд 62 орчим удаагын ажил хийгдсэн. Уурхайн ажил эхлэхэд уурхай руу салдаг хэсэг борооны ус хуримтлагдсан хэсэгт дэвсэлт авч зам засварлан салаа зам үүсэхээс сэргийлэв.	7,407.4 880.5

		Тэмдэг тэмдэглээ шинээр суурьлаагүй бөгөөд засч сайжруулав.	50.0
3	Гадна тээврийн үйл ажиллагааны явцад салаа зам үүсч шороо тоос ихээр босох	2025 онд нүүрс тээврийн замыг бүрэн шинчлэн засаж сайжруулах чиглэлээр аймаг, сум, уурхайнууд хамтартан ажиллаж тусгай эрх бүхий компаниар зам засварын ажлыг хийлгэсэн. Гэрээлэгч 5-н уурхайгаас Говийн шандаст хүлэг, Билэгт баялаг болон манай 3-н уурхай 100% санхүүжилт хийснээр уг замыг ашиглалтанд оруулав.	603,000.0
	Дүн		6011,265.9

1210301902791	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	9,500.00	2024-01-08 12:30:25
1240308628412	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	9,500.00	2024-03-18 19:12:35
1240302050191	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	9,500.00	2024-03-18 19:13:24
1240301378163	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	7,500.00	2024-03-18 19:15:22
1240301225968	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	3,500.00	2024-03-18 19:17:26
1240301040581	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	9,500.00	2024-03-18 19:19:49
1240502471551	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	9,500.00	2024-05-29 09:25:39
1240502471619	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	9,500.00	2024-05-29 09:29:03
1240402204607	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	9,500.00	2024-05-29 09:30:00
1240502473284	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	9,500.00	2024-05-29 09:33:59
1240502473532	Автын агаарын бохирдлын төлбөр	Хан-Уул	Бусад	9,500.00	2024-05-29 10:17:24
Нийт				96,500.00	

1241003492369	Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	Том татвар төлөгчийн газар	Улсын төвлөрсөн	48367900
1240700465967	Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	Том татвар төлөгчийн газар	Улсын төвлөрсөн	30472100
1240700465967	Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	Том татвар төлөгчийн газар	Улсын төвлөрсөн	40000000
1240700465967	Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	Том татвар төлөгчийн газар	Улсын төвлөрсөн	80000000
1241003492369	Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	Том татвар төлөгчийн газар	Улсын төвлөрсөн	5000000
1250400282273	Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	Том татвар төлөгчийн газар	Улсын төвлөрсөн	5865400
1250110232808	Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	Том татвар төлөгчийн газар	Улсын төвлөрсөн	35273650
1241003492369	Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	Том татвар төлөгчийн газар	Улсын төвлөрсөн	55000000
1241003492369	Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	Том татвар төлөгчийн газар	Улсын төвлөрсөн	40000000
				339,979,050.00

Зураг 4. Түрээслэгч байгууллагын техникүүдийн агаарын бохирдолын төлбөр төлсөн хуулга

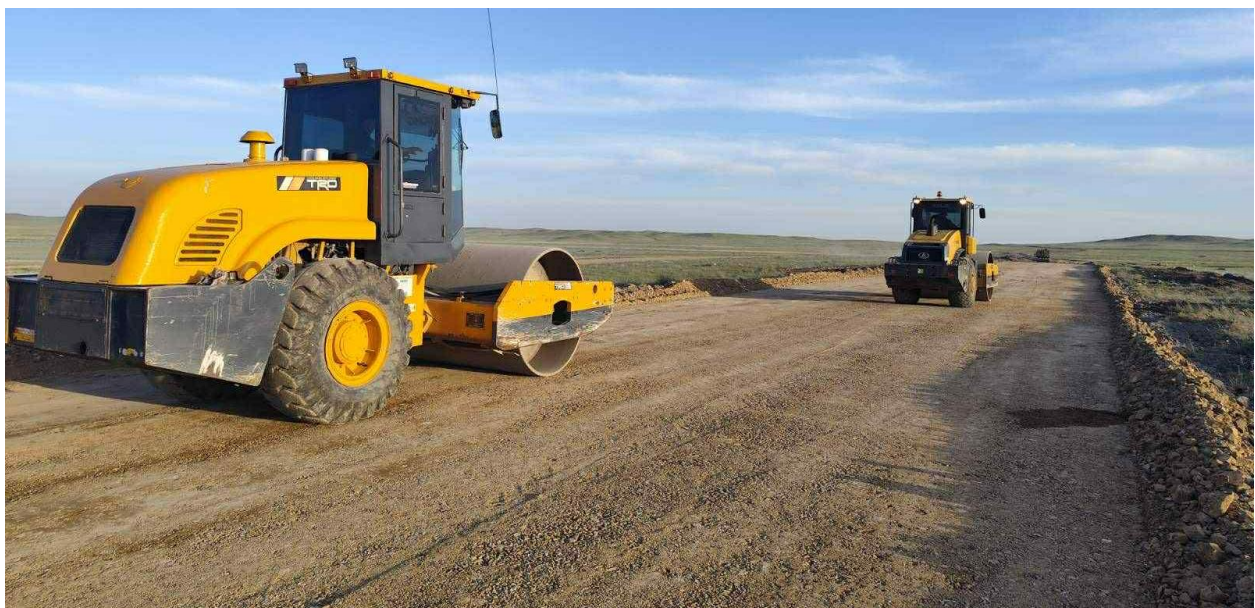
Зураг 5. Тоосжилт бууруулах зам талбайн усалгааны ажил

Зураг 6. Тэмдэг тэмдэглэгээг засаж, сайжруулж байгаа байдал

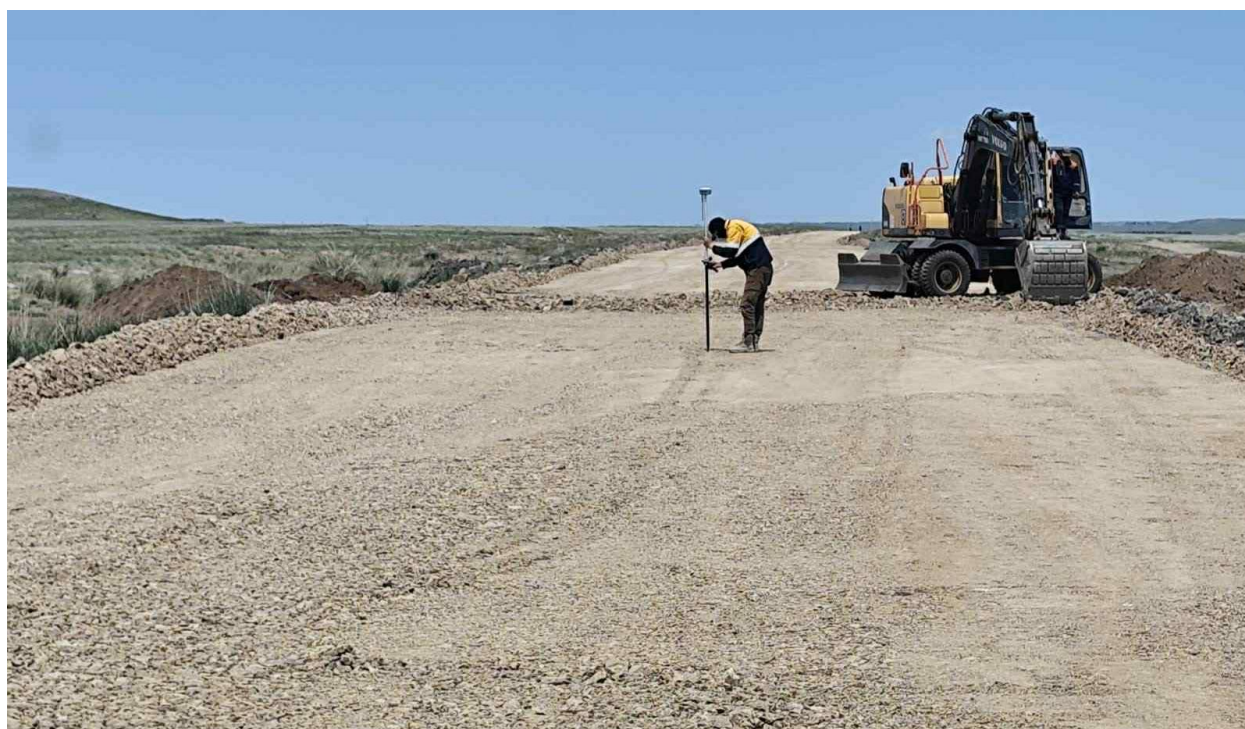
Зураг 7. Гадна тээврийн зам бүрэн шинчлэн засварлах ажил /2025.06 /

Зураг 8. Гадна тээврийн зам бүрэн шинчлэн засварлах ажил байдал /2025.06 /

Зураг 9. Ус зайлуулах хоолой суулгах /2025.06 /

Зураг 10. Хэмжилт, хяналтын ажил /2025.06 /

Зураг 11. Гадна тээврийн зам зассан байдал /2025.09/

Зураг 12. Гадна тээврийн байнгын замын цэвэрлэгээ, арчилгаа /2025.09 /

Хүснэгт 5. Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

№	Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Гүйцэтгэсэн ажил	Зардал мян.төг
1	Усыг тооцоогүй ашигласнаас газрын доорх усны нөөц хомсдох	- Уурхайн шүүрлийн ус нь маш бага гарах бөгөөд гарсан тохиолдолд зөв зохистой ашиглах үүднээс зам талбайн усалгаа, тоос дарах, мод зүлэг услах зэрэг ашиглаж байна. Хэрэглэсэн усны хэмжээг бүртгэлийн дэвтэрт тэмдэглэж зарцуулалтыг хянадаг. - Уурхайн хаягдал усыг зайлуулах цэгүүдийг тодорхойлж холбогдох зөвшөөрлийг авсан.	Үйл ажиллагаа
2	Шатах, тослох материал, нефтийн бүтээгдэхүүн зэрэг бодис алдагдах, хур тунадас болон үерийн усаар угаагдан усан орчинг бохирдуулах	- Шатахуунийг тоолуурт түгээгүүрээр түгээлт хийдэг, мөн аюулгүй ажиллагааны дүрэм журмыг нарийн чанд баримталдаг тул асгаралт гардаггүй. - 2025 онд ШТС-н буулгах талбайн суурь болон далангын хажууг бетонжуулж хөрсөөр нэвчин усан орчинд нөлөөлөх байдлаас сэргийлэх арга хэмжээ авж ажилласан.	940.0
		- Ус соруулах ажилд жижиг цахилгаан үүсгүүр ашиглаагүй тул зөөврийн суурийг ашиглах шаардлага гараагүй.	0.0
	Дүн		940.00

Зураг 13. ШТС-ын буулгах талбайг бетонон хучилт хийж байгаа нь

Зураг 14. ШТС-ын буулгах талбайн бетонон хучилт

Зураг 15. ШТС түгээгүүр

Нөхөн сэргээлт болон технологид ашиглах усны бүртгэлийн дэвтэр																																
Нөхөн сэргээлтэнд ашиглах усны бүртгэл	2025 оны 6-р сар																															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
Мод усалгаа										15м³ 15м³ 15м³ 15м³											15м³ 15м³ 15м³ 15м³									15м³ 15м³ 15м³ 15м³		
Шимт хөрс усалгаа							15м³							15м³							15м³							15м³				
Зам усалгаа	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³	15м³ 15м³ 15м³		

Зураг 16. Усны хэрэглээний бүртгэлийн дэвтэр

Хүснэгт 6. Хөрсөн бүрхэвчид учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

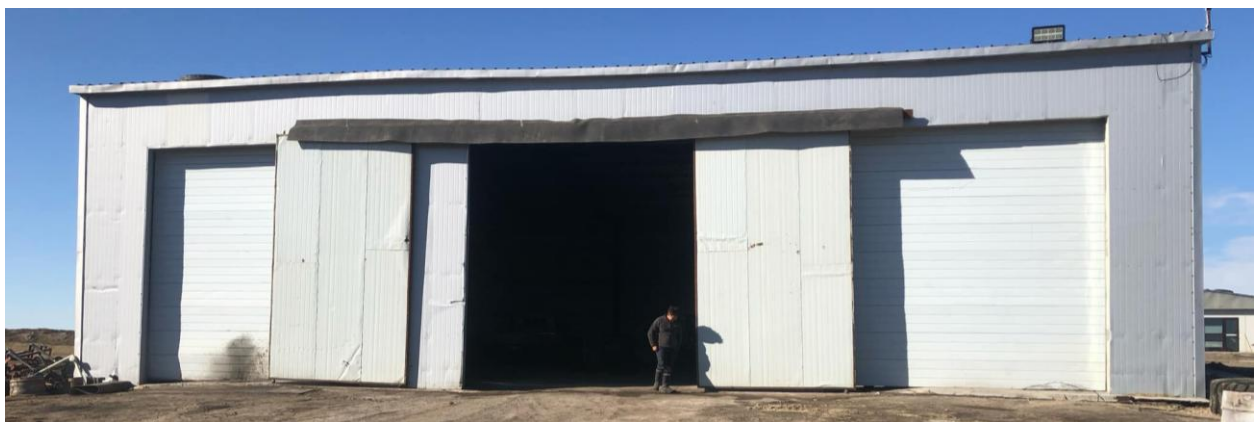
№	Болзошгүй нөлөөлөл	сөрөг	Гүйцэтгэсэн ажил	Зардал мян.төг
1	Машин техникээс тос тосолгооны материал асгарч хөрс бохирдуулах		2021 онд грашын талбайг бүрэн цэментэн суурьтай болгосон бөгөөд техникийн засвар үйлчилгээг уг байранд хийлгэсэнээр хөрс бохирдуулахаас сэргийлдэг. Мөн 2023 онд техник засвар хийх гадна талбайг 6м х 16 м буюу 96 м² талбайг 20-30 см зузаантайгаар төмөр бетон цутгалт хийв. 2024 онд техник түрээслэгч компанид шаардлага хүргүүлэн засвар үйлчилгээ хийх, цементэн шалтай битүүмжлэл бүхий граш шинээр байгуулан ашиглаж байна. Саармагжуулагч хлораминыг уурхайд бэлтгэсэн.	0.0
2	Шатах тослох материал болон нефтийн бүтээгдэхүүний асгаралтаас хөрс бохирдох		Хаягдал тосны агуулах №1-ийн агуулахыг өмнөх жил хэмжээг нь томруулан блокон ханатай болгосон бол энэ жил төмөр арам, төмөр дээвэртэй болгож хурын ус орж тос маслыг урсгахаас бүрэн сэргийлэв.	572.0
3	Уурхайн гал тогоо, угаалгаас гарах шингэн хаягдал, мөн хоолны үлдэгдэл, хатуу хог хаягдал зэргийн нөлөөгөөр хөрс бохирдох		Ахуйн хэрэглээний хатуу хог хаягдлыг нэгдсэн байдлаар Олон-Овоо багийн хогийн цэгт төвлөрүүлдэг. Энэ жил уурхайн ажиллаагүй тул цугларсан хог одоогоор байхгүй байна.	0.0
			2025 онд доод кемпэд шинээр угаалгын байр ашиглалтанд оруулсан бөгөөд шингэнийг хөрсөнд нэвчээхгүй үүднээс соруулах зориулалттай эко хуванцар цооногийг ашиглав. 2023-2024 онуудад бүх 00-ийг шинэчилсэн.	4,216.3
4	Тээврийн замаар нүүрс асгарч орчныг бохируулах		Нүүрсний тээрийн төв замд хяналтын камер суурьлуулж тээвэр хийж байгаа бүх автомашиныг бүртгэх, хучлага хэрэглэж байгаа, салаа зам үүсгэж байгаад хяналт тавих боломжыг бүрдүүлэх үүднээс Олон-Овоо зөрлөгийн Сод Монгол колонкын уулзварт хяналтын камер суурьлуулахад дэмжиж ажиллав.	1,900.0
	Дүн			6,688.3

Зураг 17. Грашийн шалыг цементжүүлсэн байдал /2021 онд /

Зураг 18. Грашийн гадна талбайг цэментжүүлсэн байдал /2023 онд /

Зураг 19. 2024 онд техникийн засвар үйлчилгээ хийх грашыг барьж ашиглалтанд оруулав.

Зураг 20. 2024 онд тос маслын цэгийг буулгаж шинээр барьсан

Зураг 21. Аюултай хог хаягдлын цэг №1-г төмөр дээвэртэй болгов. /2025 он /

Зураг 22. Халуун усны бохирын цооног /2025 он /

Зураг 23. Хуванцар бохирын кольцоны бүтүүжлэлийг “шингэн хадаас” ашиглан хангав.

Зураг 24. Доод кемтийн халуун усны байр /2025 он /

Зураг 25. Шинэ халуун усны байр / 2025 он /

Зураг 26. Соруулдаг гадаа 00 №1 /дээд кемп -2023 он/

Зураг 27. Соруулдаг гадаа 00 №2 /доод кемп -2024 он/

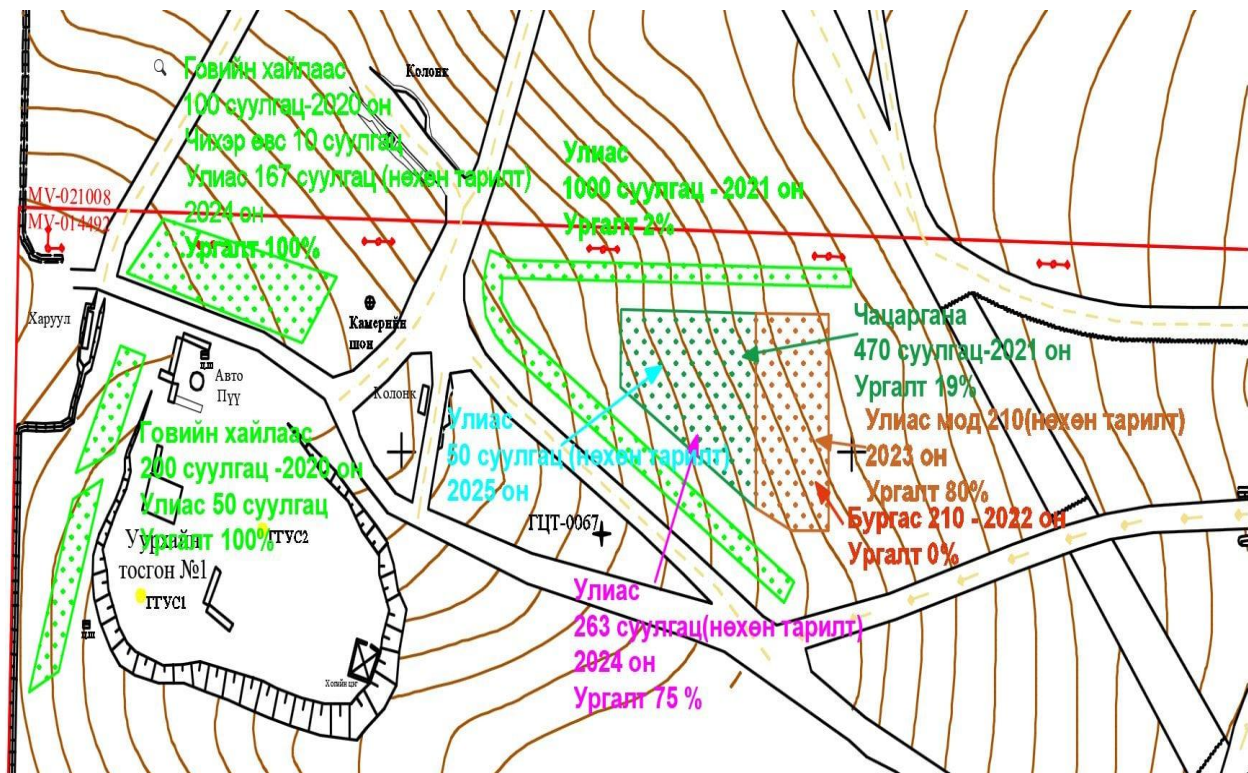
2.2 Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээний биелэлт

Уурхай 2025 онд нөхөн сэргээлтийн чиглэлд Биологийн болон техникийн гэсэн 2 чиглэлд төлөвлөгөө гарган ажилласан. Тайлант онд шинээр хуулсан шимт хөрсийг засч тэгшлэн арчлах, услах болон модны нөхөн тарилт хийхээр төлөвлөсөн.

Хүснэгт 7. Нөхөн сэргээлтийн ажлын хүрээнд хийж гүйцэтгэсэн ажлууд

№	Хийж гүйцэтгэсэн ажлууд	Зардал мян.төг
Ногоон байгууламж байгуулах		
1	Уурхай дээр мод тарих ажил: Уурхай өмнөх онуудад уурхайн талбайг ногоон байгууламжтай болгох үүднээс эрчимтэй мод тарьж ирсэн байдаг. 2025 онд 2021 онд тариад үхсэн улиасны нүхэнд 50 ш хайлаас мод тарьсан.	500.0
2	Өмнөх жилүүдийн мод тарих ажил: “Ногоон хишигтэн” ТББ-тай хамтран уурхайн талбайд 2021 оны 5-р сард 1000 ш улиасны модны суулгацыг тарьсан. Мөн 2020 онд 320 ш улиасны суулгац, 2021 оны 8-р сард 470 ширхэг 2-5 настай чацарганы суулгацыг тарьсан байна. 2022 онд 200 ширхэг бургас суулгасан. 2023 онд 210 ш улиас тарьсан. 2024 онд модны ургалтын байдалд үзлэг хийхэд 200 ш бургасын ургалт 0%, 2020 оны 320 ш говийн хайлаас 100%, 2021 онд тарьсан 1000 хайлаас 2% ургалттай, 470 чацаргана 19%-ийн ургалттай байлаа. 2023 онд 200 ш бургасны оронд нөхөн тарьсан 210 ширхэг улиас модны ургалт 80%-тай байлаа. 2024 онд чацарганы нүхэнд нөхөн тарилтыг үргэлжлүүлэн улиас модыг 263-г тарьсан бол шинээр талбай өргөтгөж 167 ш улиас, нийтдээ 430 ш улиас мод тарьсан.	17,585.0 Энэ зардал орохгүй
3	Суулгац болон шимт хөрс арчилах ажиллагаанд зориулж тогтмол усалгааны ажлыг түрээсийн усалгааны автомашин болон өөрийн ажилчдын оролцоотойгоор зохион байгуулсан.	3,555.6 Усалгааны машины түрээсийн зардал
4	Модны ургалтыг дэмжихэд усалгаанаас гадна бордоо хэрэглэх үр дүнтэй. Энэ хүрээнд 6-р сард модны усалгааг хийхдээ гумины био бордооноос 200 литр авч ашигласан.	1,302.73
5	Суулгац тээврийн зардал	120.0
	Дүн	5,478.3
Шимт хөрс арчлах, хамгаалах ажил		

1	Тайлант онд уурхайн ахилтанд өртсөн нийт 0.35 га талбайн 1.05 мян.м ³ шимт хөрсийг урьдчилан хуулж шимт хөрсний овоогод байршуулж хэлбэршүүлсэн. 2025 онд хур бороо өмнөх жилээс бага байсан ч бусад жилүүдийн орчим байсан. Ургамлын ургалтын эхэн үед 5-р сард услаж чадаагүй бөгөөд буюу 6 сард 4-н удаа усалгааны ажил хийсэн. Үүнд 60 м³ ус зарцуулсан.	Усалгаанд- 1,185.2 Шимт хуулах болон хэлбэршүүлэх ажлын зардал нь үйл ажиллагааны зардалд багтсан.
2	Тайлант онд шимт хөрсний ургамалын ургалтыг дэмжих, төрөл зүйлийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр олон наст ургамал болох Ерхөгийн худалдан авч бэлтгэсэн. Одоогоор ашиглаагүй байна.	1,204.0
Дотоод овоолго үүсгэх ажил		
1	Уурхайн техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил: Уурхай 2 болон 3-р давхаргыг ашигласан орон зайд дотоод овоолгын ажил хийж нөхөн сэргээлтийн ажлыг гүйцэтгэж байна. Уурхайлалтаас гарсан хөрс хуулалт болон нүүрсний цэвэрлэгээ бүгд дотоод овоолгод байршиж байна. Тайлант онд 4.23 га талбайд дотоод овоолго нэмж байршуулсан бөгөөд 445.71 мян.м ³ сийрэгжээгүй хөрс болсон. Дотоод овоолго үүсгэсэн талбайн хэмжээ 20.55 га талбайг хамраад байна.	Зардал нь үйл ажиллагааны зардалд хамаарна. Ойролцоогоор 1,337.0 сая төгрөг зарцуулагдсан.
Нийт зардлын хэмжээ		7,867.5

Зураг 28. Мод тарилтын дэвсгэр зураг

Зураг 29. Хайлаасны ургалтын байдал /2024 оны хавар/

Зураг 30. Хайлаасны ургалтын байдал /2025 оны намар/

Зураг 31. Уурхайн талбайд тарьсан говийн хайлаасны ургалтын байдал

Зураг 32. Мод тарилтын зураг /2024 /

Зураг 33. Уурхайд тарьсан 430 ширхэг өндөр улиас /2024 оны 10.09-нд /

Мод тарилтын тухай:

2023 оны хувьд модны өсөлт ургалт сайтай жил байсан бөгөөд уурхайн хэмжээнд тарьсан нийт модноос төлөөлүүлэн 100 ш хайлаасанд өсөлтийн хэмжилт хийхэд дунджаар 29.68 см ургалттай байсан.

2023-2024 оны өвөлжилт хүндрэлтэй болсон бүс нутгийн хэмжээнд цас ихтэй байсан тул уурхайн бүсэд их хэмжээний мал өвөлжсөн. Үүний улмаас мод бутыг их хэмжээгээр идэж сүйтгэсэн асуудал дагуулсан.

Хаврын ургалтын үед тооллого хийхэд ихэнх 4-5-н настай хайлаас (1000 хайлааснаас 20 орчим нь сэргэсэн) үхсэн харамсалтай тоо гарсан.

2025 онд хараа хяналт, арчилгаа, хөрс сайтай сайтай кемп тойрсон 320 хайлаасны ургалт 60-80 см орчим хүрсэн сайн үр дүнтэй жил байлаа.

2024 онд тарьсан 430 ширхэг улиасны суулгацууд нь 1 м орчим өндөртэй байсан бөгөөд 2025 оны хавар ихэнх нь сэргээгүй. Хэдийгээр усалгаа, бордоо ашигласан боловч үхсэн шалтгааныг нутагшиж амжаагүй байхад говийн хүчтэй салхинд чийг хангалтгүйгээс хатсан байх талтай гэж үзэж байна. Усалгаа эхэлсэний дараа 7-р сараас уг моднуудын ёзоороос шинээр мөчирлөж байгаа нь харагдаж байгаа нь сэргэх найдлага төрүүлж байна.

Зураг 34. Модны өсөлтийн хэмжилт /2025.10.25-нд/

Зураг 35. Шимт хөрсний усалгаа

Зураг 36. Уурхайн дотоод овоолгын ажил /2024 оны намар/

Зураг 37. Уурхайн дотоод овоолгын ажил-ахилт-уурхайн ажил бараг явагдаагүй тул дотоодын овоолгын өөрчлөлт баг ажиглагдана /2025 оны намар/

2.3 2025 оны дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний биелэлт

Сум орон нутагтай хамтран жил бүр дүйцүүлэн нөхөн сэргээх ажлыг тасралтгүй байна. Үүнд:

1. 2020 онд дүйцүүлэн нөхөн сэргээх ажлыг Олон-Овоо багийн ахуйн хог хаягдлын цэгийг “ландшафт”-ын аргаар нөхөн сэргээсэн. Үүнд 7,151.0 мян.төгрөг зарцуулсан.
2. 2021 онд Олон-овоо өртөөнөөс баруун хойд зүгт ойролцоогоор 10 км зайд орших “Хөх-Өндөр” хэмээх газар болно.Тус газар нь талбайн захын цэгүүдээр 8.02 га, үүн дотор эвдрэлд өртсөн 2.49 га болно. Тус ажилд 4,211.93 мян.төгрөг зарцуулсан.
3. 2022 онд уурхайгаас баруун урд зүгт 9 болон 11 км зайтай “Бумбат”, “Сээрийн булаг” хэмээх газруудад эзэнгүй орхигдсон жоншны ухмалууд байсан ба үүнд 1,060.2 мян.төг зарцуулав.
4. 2023 онд уурхайн талбайгаас баруун урд зүгт 17 км зайта “Хөтөл Улаан” хэмээх газарт эзэнгүй орхигдсон жоншны ухмалууд, хаягдал хөрсний овоолго болон жижиг асгаасуудыг нөхөн сэргээсэн бөгөөд уг ажилд 3,993.56 мян.төг зарцуулсан.
5. 2024 онд Элдэв багийн Хажуу нэртэй газарт жонш хууль бусаар олборлож гэмтээсэн газарт техникийн нөхөн сэргээлтээр 0.94 га газарт 3000.0 мян.төг зарцуулав.

2.3.1 Дүйцүүлэн гүйцэтгэсэн ажлын тухай

Уурхайн зүгээс суманд 2024 оны 12-р сард дүйцүүлэн хамгаалах болон соёлын өвийн талаар хамтран ажиллах хүсэлтэй байгаа илэрхийлэн албан бичгээр хандсан бөгөөд үүний дагуу 2025 оны 09-р сарын 15-нд 01/158 тоот дугаартай албан бичгээр бидэнд санал ирсэн бболно.

Уг албан бичигт дурдагдсаны дагуу Даланжаргалан сумын Цомог багт байрлах Зэвсэгт хүчний 281 дүгээр тусгай салбарын ногоон байгууламжын 2 га газрыг хашаажуулах ажилд хамтран ажиллав.

Уг газар нь уурхайгаас зүүн урагш 35 км зайд, сумын төвөөс баруун урд зүгт 3.3 км зайд байрлана.

Зураг 38. Дүйцүүлэн нөхөн сэргээх ажлаар хийсэн цэргийн ангийн мод тарих талбай

2.3.2 Авсан арга хэмжээ

Уурхайн зүгээс тус мод тарих талбайн хашаажуулалтыг санхүүжүүлэх боломжтойгоо илэрхийлсэн ба хашаануудын загвар, үнийн судалгааг сумын байгаль орчны байцаагчид танилцуулсан.

Хашааны боломжит бат бөхийн байдал, үнийн бага түвшингөөс их талбайг хашаалж чадах сонголтыг хийсэн бөгөөд тус хашааг ачих, татаж авах, барих ажлыг байгаль орчны ажилтан зохион байгуулав.

2.3.3 Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын төлөвлөгөөний биелэлийн зардал

Мод тарих 2 га талбайн хашаажуулалтын ажилд нийтдээ 10 сая.төгрөг зарцуулав. Одоогоор гүйцэтгэлийн албан ёсны актаа аваагүй байна.

Зураг 39. Моджуулах талбайн хашаа

2.4 Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөөны биелэлт

Уурхайн түүх соёлын өвийг хамгаалах талаар жил бүр тодорхой хэмжээний ажил төлөвлөн гүйцэтгэж ирсэн.

- 2021 оны 9-р сарын 4-нд сумын Байгаль Орчны ажилтан болон Соёлын Төвийн бусад мэргэжилтэнгүүдтэй хамтран сумын нутаг дэвсгэрт байгаа соёлийн биет өвийн тодорхой хэсгийн судалгаа болон түүнийг сэргээн засварлах ажилд компаний зүгээс унаа болон жолоочоор хангаж, түүнтэй холбоотой зардлыг хариуцаж ажилласан. Үүнд 362.0 мян.төгрөг зарцуулав.
- 2022 онд уурхай ажиллаагүй боловч “Их нартын байгалийн нөөц газар”-тай хамтын ажиллагааны хүрээнд “Их нартын судалгааны төв”-ийн өвөлжилтийн бэлтгэл ажлыг хангах үүднээс 6 тн нүүрс хандивлаж судалгааны ажлыг тасралтгүй явуулахад дэмжлэг үзүүлж, хамтарч ажилласан. Үүнд 720.0 мян.төг зарцуулав.
- 2023 онд Бичигт багийн хөшөөтийн ухаа нэртэй газарт байрлах Хөшөө, Их нартын байгалийн нөөц газрын Монголын хад нэртэй газарт байрлах Тахилын байгууламжийн хамгаалалтын хашаа хийсэн. Уг ажилд 763.0 мян.төг зарцуулсан.
- 2024 онд Их нартын байгалийн нөөц газрын “Цагаан Өвгөн” хадны зургыг хамгаалахад тухайн орчныг хашаажуулах, тэмдэгжүүлэх ажлыг хийсэн.

Хүснэгт 8. Түүх соёлийн өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

№	Арга хэмжээ	Гүйцэтгэсэн ажил	Зардал мян.төг
1	Түүх, соёлын өв дурсгалуудын талаарх мэдээлэлд анхааралтай хандах, сэргээх ажилд оролцох	Тайлант онд түүх соёлын өвийг хамгаалах ажлын хүрээнд Говийн Ноён Хутагт Д.Данзанравжаагын мэлгий гийсний 222 жилийн ойн арга хэмжээ “Тэнгэрийн хутагт” фестивалд сумын уламжлалт зан заншил, соёл урлаг, нүүдэлчин соёлыг түгээн дэлгэрүүлэх ажлын дэмжин ажиллав.	1,000.0
2	Нутгийн иргэдийн уламжлалт амьдралын хэв маяг, тахилга шүтлэгт хүндэтгэлтэй хандах, дэмжлэх үзүүлэх	Аймгийн засаг даргын тамгын газрын хүсэлтээр Говийн Ноён Хутагт Д.Данзанравжаагын мэлгий гийсний 222 жилийн ойн арга хэмжээ “Тэнгэрийн хутагт” фестивалийг зохион байгуулахад хандив өгөв. Сумаас төрөн гарсан хүчит бөхчүүдийг алдаршуулах зорилгоор аймгийн заан н.Баярсайханы нэрэмжит бөхийн барилдааныг зохион байгуулахад дэмжиж оролцов	20,000.0 1,000.0
	Дүн		22,000.0

Зураг 40. Тэнгэрийн Хутагт фестивалд дэмжлэг үзүүлж оролцов.

Зураг 41. Тэнгэрийн Хутагт фестивалын үеэр Даланжаргалан сумын хэсэг гарав.

2.5 Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

Уурхайн үйл ажиллагааны явцад бүх ажилчдын сургалт, ажилчдын хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой зардал, өдөр тутмын уурхайн үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад зайлшгүй мөрдөгдөх ХАБЭА-н зааварчилгаа гэх мэт ажлууд урьд жилүүдийнх шиг хийгдэж байна.

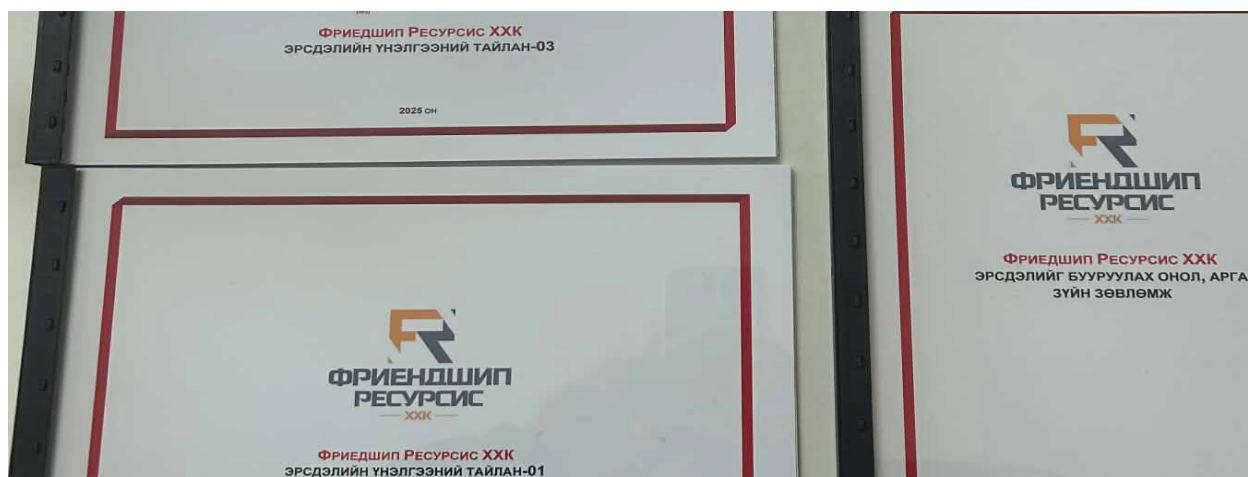
Мөн ажлын байрны ариутгал, хувь хүний гарын болон биеийн ариун цэвэрт байнгын анхаарал хандуулж байлаа. Ажилчдын дархлааг сэргээх амин дэм, эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх эм хэрэгсэлээр хангаж ажлууд шат дараатай хийгдлээ.

Үүний хажуугаар уурхайн өдөр тутмын ажлын байрны зааварчилгаа, сар улирлын сургалтын өөрийн нөөц бололцоонд тулгуурласан хийлээ.

Хүснэгт 9. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

№	Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Гүйцэтгэсэн ажил	Зардал мян.төг
Байгалийн гамшигаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр			
1	Цаг агаарын гэнэтийн үзэгдлээс уурхайн ажиллагаа доголдох, зогсох	Цаг агаарын аюулт үзэгдэл болох хүчтэй салхи, шороон болон цасан шуурганы улмаас уурхайн үйл ажиллагаа зогсох тохиолдол байдаг бөгөөд үүнийг телевизийн болон ухаалаг утасны цаг агаарын мэдээнээс урьдчилан тооцоолох боломжтой болсон.	-
2	Гал түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл, галын хор зэргийг тогтсон стандартын дагуу байрлуулж бэлэн байдлыг хангаж ажиллах	Уурхайн бүс нь говийн бүс нутагт хамаарах тул тэл хээрийн бүстэй харьцуулахад гал түймрын аюул харьцангуй багатай. Ажлын байр, амрах байр гэх мэт обектын гар түймрээс сэргийлэх үүднээс галын мэдрэгч, гал унтраах хэрэгсэлээр хангагдсан. Тайлант онд нэмэлтээр энэ чиглэлд худалдан авалт хийгдээгүй.	0.0
3	Газар хөдлөлт, чичирхийллийн улмаас үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа доголдох, зогсох	ХАБЭА-н төлөвлөгөө, дотооддоо мөрдөх гамшиг ослын үеийн төлөвлөгөөтэй. Ажилчдад аливаа осол эрсдлийн үед өөрийгөө хэрхэн хамгаалах, цугларах цэгийн ойлголтыг ХАБЭА-н сургалтын хүрээнд таниулга хийдэг.	Үйл ажиллагааны зардал
Үйлдвэрийн ослоос урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр			
4	Үйлдвэрийн ослын улмаас хүний эрүүл мэнд, амь насанд сөргөөр нөлөөлж үйлдвэрийн үйл ажиллагаа доголдох, зогсох	Ажилчдад өдөр тутмын зааварчилагаа өгдөг. Ажлын байрны эрсдэлийн үнэлгээг эрх бүхий байгууллагаар хийлгэв.	7,000.0
		9-р сард ХАБЭА-н нийт ажилчдын давтан зааварчилгаанд хамруулав.	0.0
		Ажилчдад зуны нормт хувцас, ажлын бээлий, маск гэх мэт нэг бүрийн хувцас хэрэглээр тухай бүр бүрэн хангаж ажиллаж байна. Тайлант жил шинээр нормын хувцас тавих шаардлагагүй байсан бөгөөд 1 бүрийн хамгаалах хэрэгсэлээр хангаж байна.	600.0

Эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ			
5	Хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх эрсдэл	- Тоос гаргахгүй боломжит бүх нөхцөлийн өөрсдийн нөөц бололцоонд тулгуурлан байнга хийдэг /усалгаа, зам талбайг түрэх, хурд тохируулах, салхины эрчим ихтэй үед уурхайн үйл ажиллагааг зогсоодог/ - УБ хотын УЦУОШГ-ийн “Байгаль Орчин, Хэмжил Зүйн Төв Лаборатор”-т хавар болон намар 2-тоо дуу чимээ, хөрс, ус, агаарын шинжилгээг 2 удаа, усны шинжилгээг мөн 2 удаа хийлгэсэн. - Хөдөлмөрийн нөхцлийн үнэлгээг эрх бүхий байгууллагаар гүйцэтгүүлэв. - Шимт хөрсны ургамалын ургалтанд байнгын хяналт тавьдаг бөгөөд 6 сард ургамалын ургалтын үед усалгаа хийсэн. Мөн олон наст ургамал болох ерхөгийн үр худалдан авсан бөгөөд тарьж амжаагүй. - Хатуу хучилттай зам болон нүүрс тээврийн замын уулзвар буюу Сод-Монголын уулзварт хяналтын камер суурилуулав.	Шинжилгээний ажлын зардлыг орчны хяналт шинжилгээний ажилд оруулсан. 10,000.0
Дүн			17,600.0

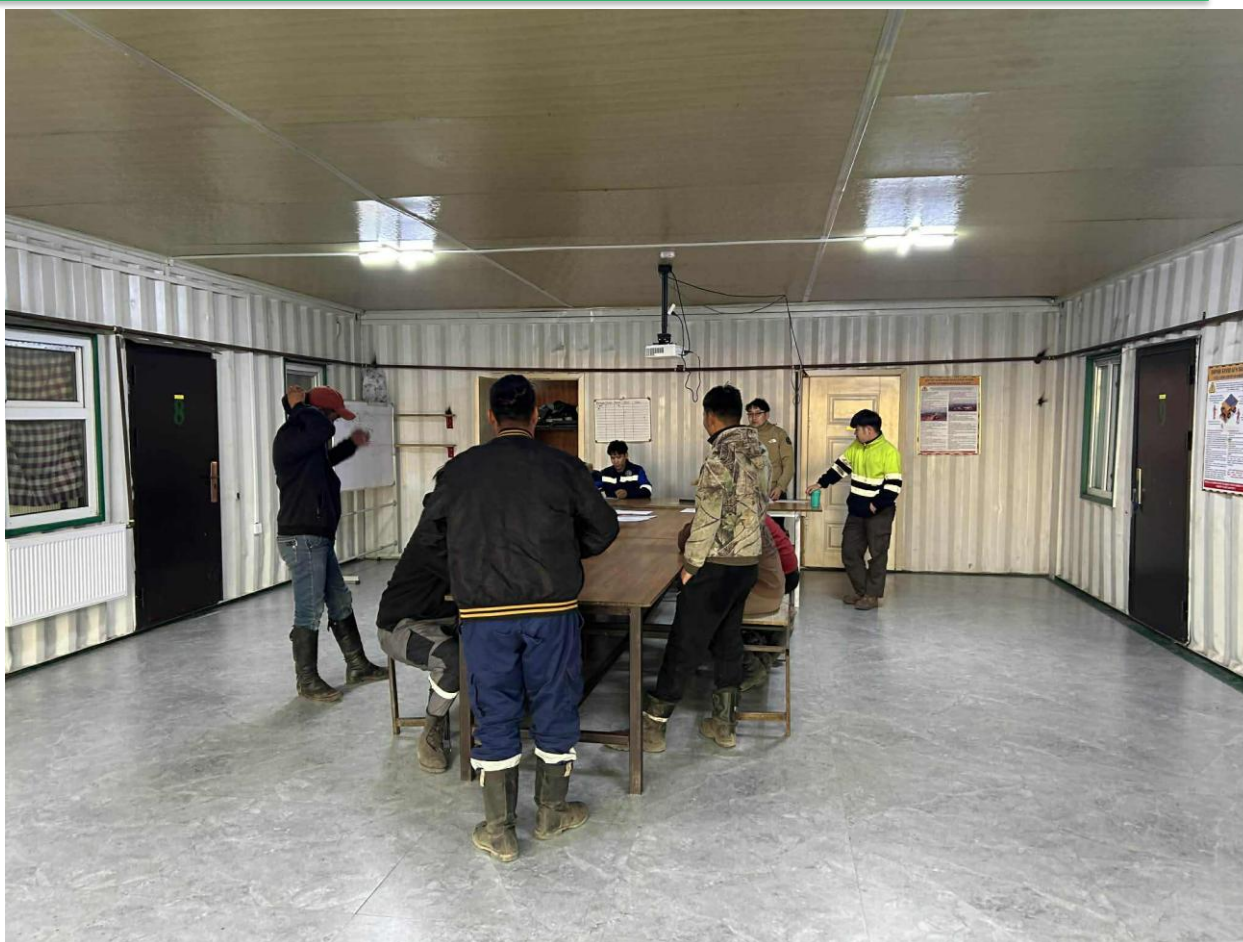

Зураг 42. Ажлын байрны эрсдэлийн үнэлгээ хийгдэв

Хэлт сэфти энд фрии воркплэйсэс				
Борлуулалч ТТД: 6017134 Нэр: Хэлт сэфти энд фрии воркплэйсэс Хаяг: Банкны нэр: Голомт банк Банкны дансны дугаар: 3405102372 Худалдан авагч ТТД: 5877288 Нэр: Фриендшип ресурсис Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, 2-р баг, 51 ДДТД: 000006017134000251006000001400952 Огноо: 2025-10-06 14:53:35				
№	Бараа	т/ш	үнэ	Дүн
1	Хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ	1	10,000,000.00	10,000,000.00
Нийт үнэ:			9,090,909.09	
НӨАТ:			909,090.91	
Бүгд үнэ:			10,000,000.00	

Зураг 43. Хөдөлмөрийн нөхцлийн үнэлгээ хийгдэв.

Зураг 44. Ажилчын нарядыг ээлж эхлэх бүрт өгдөг

Зураг 45. Орчны шинжилгээг 2025 оны 06, 10-р сард хийв. Усны шинжилгээг мөн адил хугацаанд өгөв

2.6 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

Хүснэгт 10. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

№	Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Гүйцэтгэсэн ажил	Зардал мян.төг
1	Хөрс, ус, агаарын бохирдол үүсэх	Ахуйн хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгалт хийх зорилгын хүрээнд уурхайн ажилчдын тосгонд тэмдэгжүүлсэн, 3-н тусгаарлалт бүхий ахуйн 2 хогийн савыг 2020, 2022 онд ашиглалтанд өгч үр дүнтэй ашиглаж байна. Уурхай ажиллаагүй тул ахуйн хог хаягдлыг одоогоор тээвэрлээгүй байна.	2,400.0
		2021 онд грашын талбайг бүрэн цэментэн суурьтай болгосон бөгөөд техникийн засвар үйлчилгээг уг байранд хийлгэсэнээр хөрс бохирдуулахаас сэргийлдэг. Мөн 2023 онд техник засвар хийх гадна талбайг 6 мх16 м буюу 96 м² талбайг 20-30 см зузаантайгаар төмөр бетон цутгалт хийв. 2024 онд шинээр граш барьж, шалыг 20 см зузаантайгаар цементэлсэн. Аюултай хог хаягдлын цэг №1-ийн орчимд байсан бохирдсон хөрсийг хуулан авч гялгар материалд хучиж түр хадгалалт хийв. Хавар дулаарахаар эрүүлжүүлэх ажил хийнэ.	Зардал нь хөрс хамгаалах ажилд тусгагдсан 50.0
		Техник засварын цардмал талбайд будган тэмдэглэгээ, цэвэрлэгээ хийж, ашиглалтын сайжруулах ажил хийгдэж байна.	80.0
		Энэ жил уурхайн ажиллагүй ту 2 догч түүхий эд цуглараагүй.	0.0
		Дорноговь аймагт байрлах аюултай хог хаягдал болох гидро болон тосыг хог хаягддаг боловсруулагч “САУС РЕСУРСИС”ХХК-тай гэрээ байгуулж зориулалтын газарт хуримтлал үүсгэж байгаад тушаасан. Тайлант оны 10-н сарын 28-нд 1300 литр шингэн хаягдал тушаасан.	1,162.4
		Хаягдал тос болон түлшний шүүр тунгаах 2 ш савыг хийж дээд болон доод хаягдал тос хадгалах цэгт байршуулан ашиглаж байна.	2,400.0
		Хог хаягдлын гэрээ байгуулж төлбөрийг төлсөн.	
Физик нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр			
2	Үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж, машин механизмын хөдөлгүүрээс үүдэлтэй шуугиан ажиллагсдын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлнэ.	Ажилчдын амрах байрыг шинээр зохион байгуулж битүү дээвэртэй болгож, дуу чимээ тусгаарлалт, дулаан хангамж, ая тухтай нөхцөлийг бүрдүүлсэн. Орчны дуу шуугианы хэмжилтийг жилд 2 удаа хийлгэж байна. Дуу чимээ зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байна. Бутлуурын ажилчдад хамгаалах чихэвчийг тогтмол ашиглуулдаг.	50.0
	Дүн		3,612.4

Зураг 46. Ахуйн хог хаягдлын цэг /2020 онд тохижуулсан бөгөөд үргэлжүүлэн ашигладаг/

Зураг 47. Дахивар хаягдлыг төвлөрүүлэх цэг /Туслан гүйцэтгэгчийн кемп/

Зураг 48. Бүх нийтийн цэвэрлэгээ

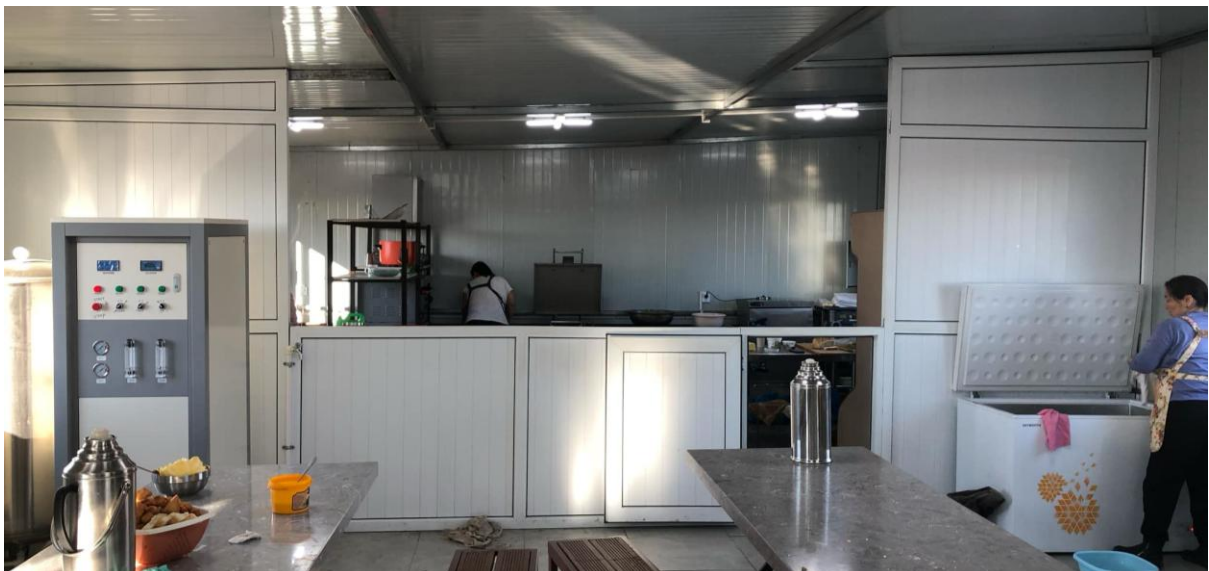
Зураг 49. Ажилчдын байр өмнө нь

Зураг 50. Ажилчдын байр /2023 он /

Зураг 51. Ажилчдын байр /2024 он /

Зураг 52. Шинэ гал тогооны байр /2024 он /

Зураг 53. Хаягдал тос, дугуйг хүлээлгэн өгч байгаа нь /2025 оны 10-р сарын 27-нд/

БАТЛАВ.
“ФРИЕНДШИП РЕСУРСИС” ХХК-НИЙ
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ Б.МӨНХТУЯА

[Signature]

БАТЛАВ.
“САУС РЕСУРС” ХХК
ДОРНОГОВЬ АЙМАГ
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ З.БАТЗОРИГ

ХАЯГДАЛ ТОС НИЙ ГҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ

2025 он 10 сар 25 өдөр

№

Улаанбаатар хот

Нэг талаас: Дорноговь аймаг, Сайншанд сумын 2-р баг, Алтанговь 14-51 тоот хаягт байрлах 5877288 тоот регистрийн дугаартай “Фриендшип ресурсис” ХХК /цаашид “Нийлүүлэгч” гэх/, түүнийг төлөөлж ХАБ-ийн инженер Б.Норовсүрэн

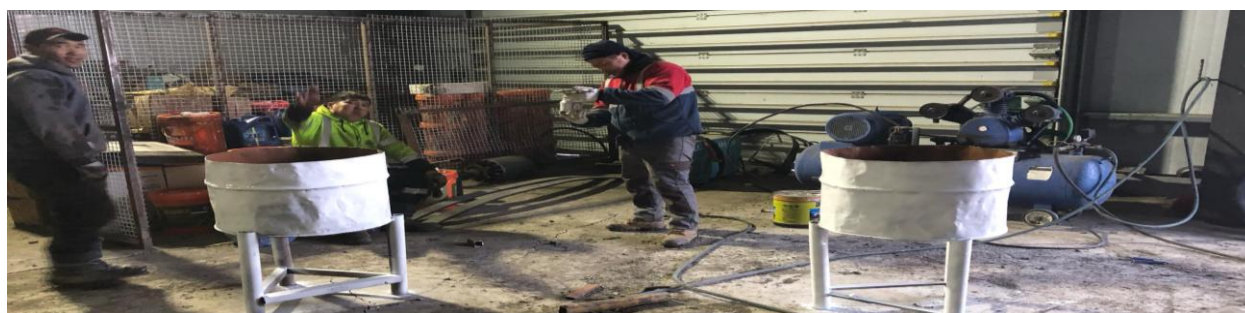
Нөгөө талаас: Дорноговь аймаг, Сайншанд сумын, 4-р баг, дунд буянт ухаа, 6-9 хаягт байрлах 3317625 тоот регистрийн дугаартай “Саус ресурс” ХХК /цаашид “Хүлээн авагч” гэх/, түүнийг төлөөлж Захирал З.Батзориг бид нар /хамтад нь “Талууд” гэх/, Монгол Улсын Иргэний хууль, Хог хаягдлын тухай хууль болон Засгийн газрын 2018 оны 116-р тогтоолын 1, 2-р хавсралт болох “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх тайлагнах журам”, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2018 оны 02-р сарын 02-ны өдрийн А 21 тоот тушаал болон Байгаль орчны аюулгүй байдалтай холбогдох хууль, журмыг үндэслэн энэхүү гэрээг байгуулав.

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Зураг 54. Байгуулсан гэрээ -2025 он /

Бүртгэлийн дугаар: 31717088
Нэр: Фриендшип ресурсис ХХК
2. Аюултай хог хаягдлыг хүлээлгэн өгсөн:
Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Б. Норовсүрэн Гарын үсэг (тамга) 14025.1 10 23
3. Тээвэрлэгчийн талаарх мэдээлэл:
1/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: 3500 ХХН Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар:
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр: Фриендшип ресурсис
2/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар:
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр:
4. Аюултай хог хаягдлын талаарх мэдээлэл:
№ Аюултай хог хаягдлын нэр Аюулын ангилал Савал-гавны бүлэг Савны дугаар төрөл Хэмжээ Нэгж (кг эсвэл л) Аюултай хог хаягдлын код
1 Хаягдал тос С 1 тн 500
2 Масло П 100 100
3 П 100 100
4 П 100 100
5. Тээвэрлэх үед анхаарах нэмэлт зааварчилгаа, мэдээлэл:
6. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан тээвэрлэгч:
1 Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг Он сар өдөр
Г. Батбаяр 14025 10 23
2 Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг Он сар өдөр
7. Үл зохихлол
8. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авагчийн талаарх мэдээлэл:
Аж ахуйн нэгжийн нэр: "Фурс Ресурс" ХХК
Бүртгэлийн дугаар: 31717088
Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан:
Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг (тамга)
С. Батбаяр 14025 10 23
ДОРНОГОВЬ АЙМАГ
САУС РЕСУРС ХХК
3317626 4418255761
ХАА0570 601504

Зураг 55. Тушаасан баримт -2025 он /

Зураг 56. Хаягдал тос болон түлшний шүүр тунгаах сав

2.7 Удирлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт

Уурхайн удирдлагын зүгээс байгаль хамгаалах бодитой ажлаас гадна шаардлагатай бичиг баримтын бүрдэл, судлагаа, хяналтын ажлыг хуулийн хугацаанд тасралгүй явуулахад анхааран ажиллаж байна. Тайлант онд 2 жил тутам хийлгэх ёстой аудит, БОННУ-д тусгагдсан багийн иргэдийн хүнсний эрүүл ахуйн нэг хэсэг болсон малын эрүүл мэндийг хамгаалах ажлын хүрээнд “мал угаалгын ванн” барих ажлын өөрийн хөрөнгө санаачлагаар хийж хэрэгжүүлээ.

Хүснэгт 11. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт

№	Арга хэмжээ	Гүйцэтгэсэн ажил	Зардал мян.төг
1	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний	Уурхай түр ажиллахаар цугласан тул бүх ажилчдын давтан зааварчилгааг өөрийн ХАБ хийв.	0.0
		Байгаль орчин хамгаалах чиглэлээрх яриа таниулгыг /ихэвчлэн хог хаягдал ангилах, аюултай хог хаягдлын тухай/ сар бүрийн	0.0

	дагуу хийж гүйцэтгэсэн ажлууд	15-ний бүх ажилчдын хурлаар хийдэг. 1 болон 9-р сарын 15-нд 2 удаа таниулга хийсэн. Сумын байгаль орчны ажилтантай холбоотой ажиллаж тухайн жил төлөвлөгдсөн сумтай холбоотой ажлыг гүйцэтгэлээ.	
		Байгаль орчны аудит хийлгэж амжаагүй.	0.0
		Газрын төлөв байдал чанарын хянан баталгааг “Ворлд гоби”ХХК-ээр гэрээгээр 2022 онд гүйцэтгүүлсэн бөгөөд 2027 онд хийлгэнэ.	0.0
	Багийн иргэдийн 2-н хүүхдүүдийн сургалтийн төлбөрт зориулж 8.0 сая.төг, багийн 40-н айлд тус бүр 2 тн нүүрс буюу 12.0 сая.төг, сумын иргэдэд 300 тн нүүрс буюу 45.0 сая.төгрөг, багийн малчдад зориулж 1 сая төгрөгний тээврийн өртөг шингэсэн 9 сая.төгрөгний үнэ бүхий 9 тн тэжээл гэх мэт зардлуудыг одоогийн байдлаар шийдвэрлэхээр бэлтгэсэн байна. Эдгээрт 65.00 сая.төгрөг зарцуулна. БОННУ-д тусгагдсаны дагуу багийн малчдад усны хүртээмжийг ойртуулах үүднээс 120 м гүнтэй гүний худаг 1 ш-ийг эрх бүхий байгууллагаар 2024 онд гаргуулсан байна. Тус худгийн тохижилтийн ажлыг 10-р сараас хийж эхэлсэн бөгөөд одоогоор гүйцэтгэл дуусаагүй. Үүнд одоогоор 2.0 сая.төгрөг зарцуулав. Мөн 2023 онд орон нутагт хийсэн мал угаалгын ваннд мал угааж эрүүлжүүлэх ажил тайлант оны 9 болон 10-р сард хийгдэхэд уурхайн зүгээс хэрэгцээт усаар хангаж ажиллав. Үүнд 6-н өрхийн 2000 орчим бог мал хамаарагдав.		77,000.0
Дүн		77,000.0	

Зураг 57. Мал угаах ванныг усаар дүүргэв / 9 болон 10-р сард тус бүр 1 удаа /.

Зураг 58. Мал угаах ажил хийгдэв

Хүмүүнлэгийн ухааны их сургууль

Борлуулагч
ТТД: 9086366
Нэр: Хүмүүнлэгийн ухааны их сургууль
Хаяг:
Банкны нэр:
Банкны дансны дугаар:

Худалдан авагч
ТТД: 5877288
Нэр: Фриендшип ресурсис
Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, 2-р баг, 51

ДДТД: 000009086366001241022000001158887
Огноо: 2024-10-22 14:09:03

№	Бараа	т/ш	үнэ	Дүн
1	Боловсрол, мэргэжил олгох үйлчилгээ	1	6,288,000.00	6,288,000.00
Нийт үнэ:			6,288,000.00	
НӨАТ:			0.00	
Бүгд үнэ:			6,288,000.00	

Зураг 59. Багийн иргэдийн оюутан залуучуудыг дэмжих ажлын хүрээнд 2 хүүхдийн сургалтын төлбөр /2024 оных, 2025 онд 2 хүүхдийн материал ирсэн байна. Үнийн дүн 20 орчим сая.төгрөг//

Зураг 60. Сумын хандивын нүүрс /2024 онд, 2025 оных татагдаагүй байна. /

Зураг 61. Багийн иргэдийн хандивын нүүрс

Зураг 62. Багийн малчдад зориулж гаргасан худаг.

3 2025 ОНЫ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ТАЙЛАН

Уурхай орчны няналт шинжилгээний ажлын хүрээнд Улаанбаатар хотын УЦУОШГ-ийн дэргэдэх “Байгаль Орчин, Хэмжил Зүйн Төв Лаборатор”-т жил бүрийн шинжилгээнүүдийг хийлгэж байна.

Жилийн 2-р улирлын дунд болон 4-р улирлын эхэн сард хөрс, агаар болон орчны дуу чимээнд шинжилгээний ажил хийлгэж хэвшсэн.

2021-2023 онд усны шинжилгээг дээрх хугацаанд хийлгэж байсан бол 2024 онд улирал бүр хийлгэсэн.

Харин тайлант жил уурхайн ажил явагдаагүйтэй холбоотойгоор 2021-2023 оны жишгээр жилд 2 удаа усны шинжилгээг цэвэр болон шүүрлийн усанд хийлгэсэн. Бохир усны шинжилгээг хийхгүй байна.

Шинжилгээнд өгч байгаа дээжнүүдийг авах дээ өмнөх жилүүдэд хийсэн цэгүүдэд давтан хийсэн нь харьцуулах, суурь мэдээлэл үүсгэх боломжыг бүрдүүлэхэд анхаарч ажиллаж байна..

2025 оны 6-р сард өгсөн шинжилгээний ажилд 923.5 мян.төгрөг зарцуулсан бол 10-р сард хийлгэсэн шинжигээний ажилд 816 мян.төгрөг, нийт 1,739.5 мян.төгрөг зарцуулсан.

2025 оны 10-р сарын дундуур өгсөн шинжилгээний үр дүн хараахан гараагүй байгаа тул тайланд мэдээлэл болон үр дүнг оруулах боломжгүй байлаа.

3.1.1 Агаарын бохирдол

Хүснэгт 12. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2021 он 7 болон 9-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Сорьц авсан өдөр	Сорьц авсан цаг	Хүхэрлэг хий мг/м³	Азотын давхар исэл мг/м³	Нийт тоос /TSP/мг/м³	Дуу чимээ /ДБА/
1	Нүүрс бутлах ачих талбай	VII/05	13:40	0.019	0.032	0.246	62
		IX/14	19.20	0.025	0.028	0.057	56
2	Ажилчдын кемп, автозогсоол орчим	VII/05	14:25	0.015	0.024	0.087	42
		IX/14	18:50	0.020	0.018	0.068	54
3	Уурхай	VII/05	13:00	0.017	0.035	0.186	58
		IX/14	19.40	0.034	0.030	0.065	54
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016				0.450	0.200	0.500	60

Хүснэгт 13. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2022 он 9-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Сорьц авсан өдөр	Сорьц авсан цаг	Хүхэрлэг хий мг/м³	Азотын давхар исэл мг/м³	Нийт тоос /TSP/мг/м³	Дуу чимээ /ДБА/
1	Нүүрс бутлах ачих талбай	IX/11	10:05	0.019	0.025	0.091	70
2	Ажилчдын кемп, автозогсоол орчим	IX/11	09:00	0.015	0.023	0.079	44
3	Уурхай -Салхин дээр	IX/11	09.35	0.017	0.020	0.075	55
4	Уурхай – Салхин доор	IX/11	10.30	0.014	0.022	0.077	48
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016				0.450	0.200	0.500	60

Хүснэгт 14. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2023 он 5-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Сорьц авсан өдөр	Сорьц авсан цаг	Хүхэрлэг хий мг/м³	Азотын давхар исэл мг/м³	Нийт тоос /TSP/мг/м³	Дуу чимээ /ДБА/
1	Нүүрс бутлах ачих талбай	V/06	13:35	0.015	0.022	0.235	50
2	Ажилчдын кемп, автозогсоол орчим	V/06	11:50	0.011	0.019	0.074	54
3	Уурхай -Салхин дээр	V/06	12.25	0.010	0.015	0.035	30
4	Уурхай – Салхин доор	V/06	12.55	0.008	0.017	0.174	50
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016				0.450	0.200	0.500	60

Хүснэгт 15. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2024 он 7-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Сорьц авсан өдөр	Сорьц авсан цаг	Хүхэрлэг хий мг/м³	Азотын давхар исэл мг/м³	Нийт тоос /TSP/мг/м³	Дуу чимээ /ДБА/
1	Ажилчдын кемп	VII/02	14:20	0.012	0.027	0.200	48
2	Уурхай – Салхин доор	VII/02	13:40	0.013	0.043	0.560	50
3	Уурхай -Салхин дээр	VII/02	11:00	0.012	0.030	0.136	54
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016				0.450	0.200	0.500	60

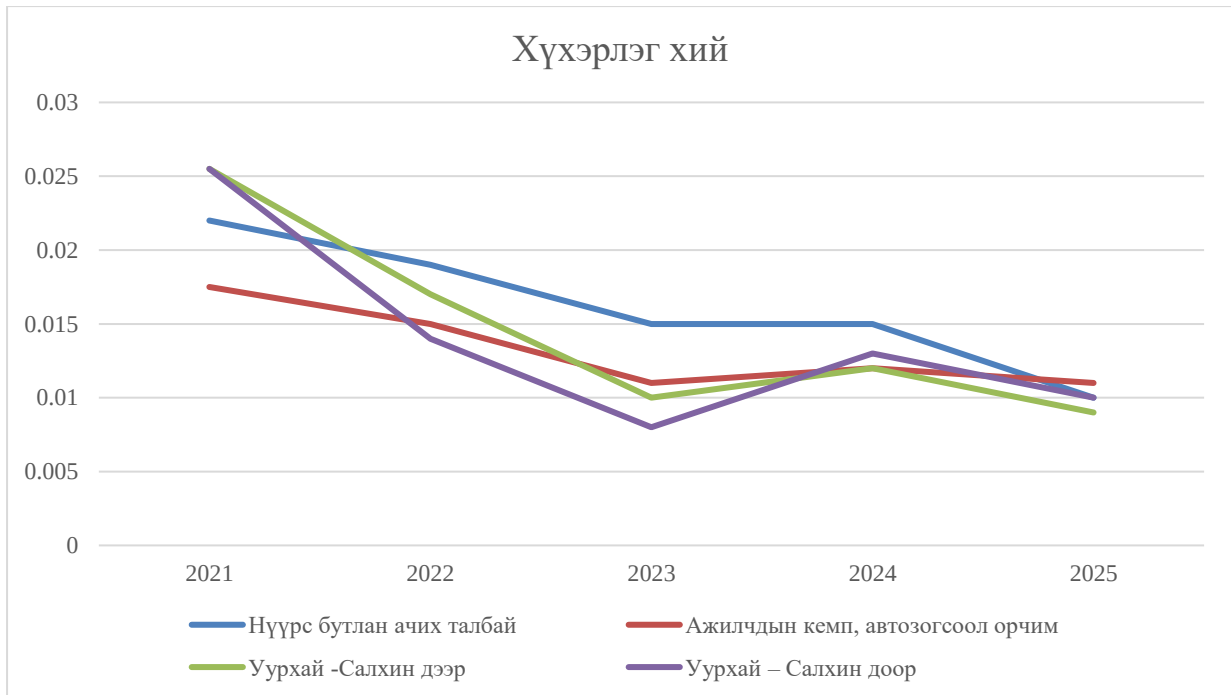
2025 оны 6-р сарын 12-нд авсан агаар болон дуу чимээний шинжилгээг хийсэн ба үзүүлэлтүүд зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байхаас гадна хүхэрлэг хийн хэмжээ өмнөх бүх жилүүдээс хамгийн бага байсан бол нийт тоосонцорын хэмжээ өмнөх жилээ харьцангуй бага 2021 оны түвшинтэй ойролцоо байлаа. 10-р сарын хариу гараагүй байна.

Хүснэгт 16. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн (2025 он 06-р сар)

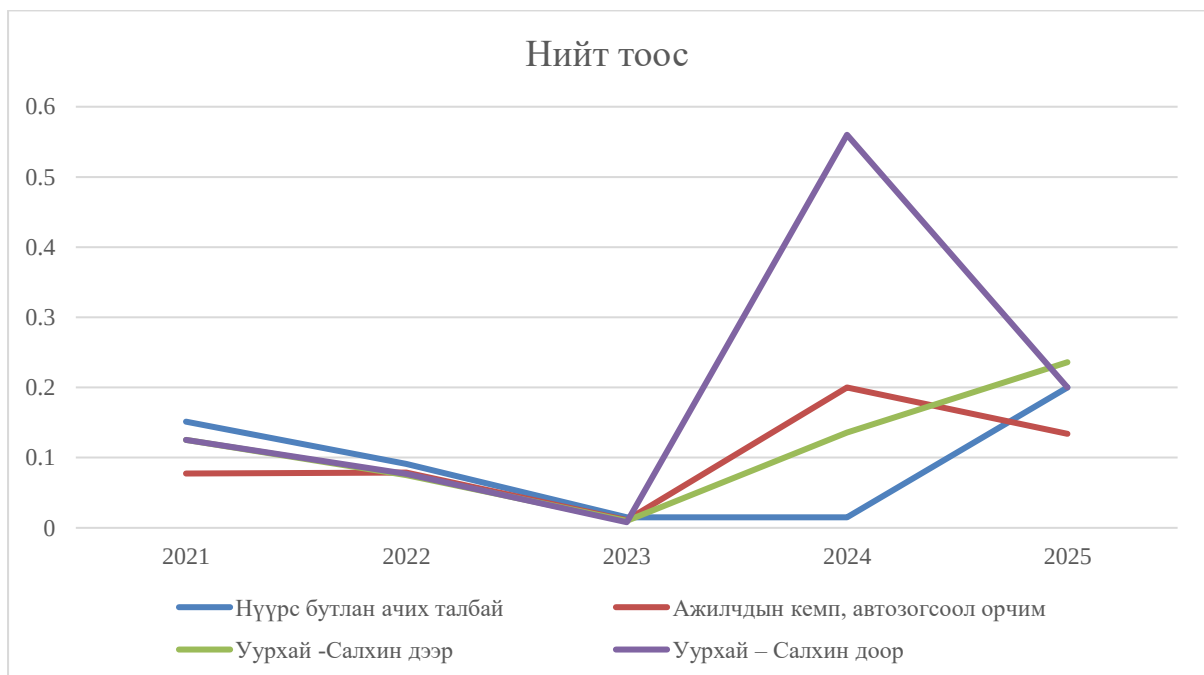
№	Сорьц авсан цэг	Сорьц авсан өдөр	Сорьц авсан цаг	Хүхэрлэг хий мг/м³	Азотын давхар исэл мг/м³	Нийт тоос /TSP/мг/м³	Дуу чимээ /ДБА/
1	Ажилчдын кемп	VII/12	14:00	0.011	0.049	0.134	44
2	Нүүрс бутлах талбай	VII/12	15:00	0.010	0.057	0.200	40
3	Уурхай -Салхин дээр	VII/12	15:30	0.009	0.039	0.236	40
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016				0.450	0.200	0.500	60

Тайлбар:

Хүхэрлэг хийн (SO₂) агууламж зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс даваагүй, азотын давхар ислийн (NO₂) агууламж агаарын чанарт сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх хэмжээний байхгүй ба тоосонцорын хэмжээ зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс даваагүй. Мөн нүүрс ачих, бутлах хэсэгт их, дуу чимээний хэмжээ ихтэй байдаг тул бутлуурын ажилчдад дуу чимээний хамгаалалтыг үргэлжлүүлэн хийх хэрэгтэй.

Зураг 63. Агаарын чанарын дээжлэлтийн үр дүн.

Зураг 64. Агаарын чанарын дээжлэлтийн үр дүн.

Зураг 65. Агаарын чанарын дээжлэлт хийж буй байдал /2025 оны 6-р сар/

Зураг 66. Агаарын чанарын дээжлэлт хийж буй байдал /2025 оны 10-р сар/

3.1.2 Хөрсний хими, физик шинж чанар, хүнд металлын шинжилгээ

Хөрсний морфологи тогтоцын хувьд хүрэн өнгөтэй, нягт, жижиг чулуутай, ургамлын үндэстэй, ургаман бүрхэвч 70%, хуурай, бүтэц алдагдсан, үе давхарга хоорондын шилжилт тод байна.

Хөрс нь сул хүчиллэгээс сул шүтлэг урвалын орчинтой, карбонатгүй, ялзмагийн агууламж бага зэрэг, цахилгаан дамжуулах чанар бага буюу давсжилтгүй, хөдөлгөөнт фосфорын хангамж бага зэрэг, хөдөлгөөнт калийн хангамжаар бага, механик бүрэлдэхүүн элсэнцэр. Хөрсний үржил шимийн ерөнхий түвшин бага байна.

Хөрсний химийн шинжилгээ: 2020, 2022, 2023, 2024, 2025 онуудад онд хийсэн хөрсний лабораторийн задлан шинжилгээний дүнгээс үзэхэд ялзмагийн хэмжээ 2024 онд 0.6%-1.5% болж нэмэгдсэн байсан бол 2025 онд өмнөх жилүүдийн түвшинд, хөрсний pH тогтвортой буюу 7 орчим байгаа зэрэг нь хөрсний хими шинж чанарын түвшин болон ургамал ургах орчин сайн байгааг илтгэж байна.

Харин шимт тэжээлийн элемент болох фосфорын хэмжээ 2024 он хүртэл буурсан хандлагатай байсан бол 2025 онд өссөн байна.

Мөнхүү 2025 оны шинэжилгээнд өмнө өгч байгаагүй 2 газраас нэмж агрохимийн шинжилгээнд хамруулахад ялзмаг болон pH орчин хооронд бусад шинжилгээтэй харьцуулж үл болох өөр өөр үзүүлэлтүүд гарсан байна. Ирэх жилүүдэд уг дээжнүүдэд агрохимийн шинжилгээг үргэлжлүүлэн хийхээр төлөвлөж байна.

Хүснэгт 17. Хөрсний химийн үндсэн шинж /2020 оны шинжилгээ/

Дээжийн дугаар	Гүн /см/	pH /1:5/	Чийг %	Ялзмаг %	NO ₃ мг/кг	Хөдөлгөөнт, мг/100г	
						P ₂ O ₅	SO ₄
1	0	7.9	0.96	0.6	3.2	41.0	19.6

Хүснэгт 18. Хөрсний химийн үндсэн шинж /2022 оны 09-р сар /

Дээжийн байршил	Гүн /см/	pH /1:5/	Чийг %	Ялзмаг %	Аммоны азот (NH ₄ -N) мг/кг	NO ₃ мг/кг	Хөдөлгөөнт, мг/100г	
							P ₂ O ₅	SO ₄
Отвол /модны орчим/	0	6.53	2.56	0.86	193.0	185.2	16.0	149.5

Хүснэгт 19. Хөрсний химийн үндсэн шинж, дээжийн гүн 0-30 см /2023 оны 05-р сар /

Дээжийн байршил	pH /1:5/	Чийг %	Ялзмаг %	Аммоны азот (NH ₄ -N) мг/кг	NO ₃ мг/кг	Хөдөлгөөнт, мг/100г	
						P ₂ O ₅	SO ₄
Отвал/модны орчим/	7.1	1.01	0.97	19.1	4.2	17.4	121.2
Шимт хөрсний овоолго	7.2	1.03	0.15	28.4	4.5	11.6	12.6

Хүснэгт 20. Хөрсний химийн н шинж, /2023. 06 “БОСудагаа шинжилгээний газар /

№	Дээжийн байршил	pH /1:5/	Давс, %	Ялзмаг %	Солилцох сууриуд, мг-экв/100г		Шим тэжээлийн элементүүд, мг/100г	
					Ca ⁺²	Mg ⁺²	P ₂ O ₅	K ₂ O
1	Засварын төв	8.44	0.11	1.20	12	1	1.2	24
2	Шимт хөрсний овоолго	7.18	0.01	1.27	10	8	1.5	22
3	Нөхөн сэргээлтийн талбай	7.58	0.45	1.93	6	11	0.2	35
4	Замын хажуу	8.13	0.12	1.5	12	8	1.6	29
5	Кемп	7.11	0.02	1.42	12	9	1.7	26
6	Ил уурхай	7.31	0.39	2.01	8	12	0.9	37
7	Хяналт дээж	7.06	0.01	1.76	13	10	1.6	70

Хүснэгт 21. Хөрсний химийн үндсэн шинж, дээжийн гүн 0-30 см /2024 оны 07-р сар /

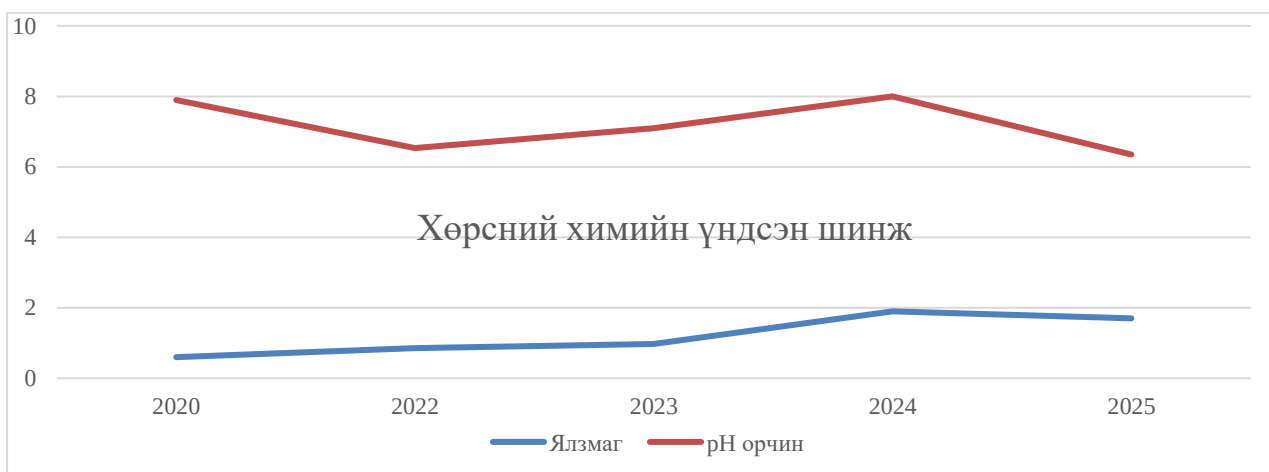
Дээжийн байршил	pH /1:5/	Чийг %	Ялзмаг %	Аммоны азот (NH ₄ -N) мг/кг	NO ₃ мг/кг	Хөдөлгөөнт, мг/100г	
						P ₂ O ₅	SO ₄
Отвал/модны орчим/	8.0	1.18	1.9	29.5	2.2	0.9	28.9
Кемп	8.4	1.15	2.8	10.4	1.8	0.6	13.0

Хүснэгт 22. Хөрсний химийн үндсэн шинж, дээжийн гүн 0-30 см /2024 оны 11-р сар /

Дээжийн байршил	pH /1:5/	Ялзмаг %	Аммоны азот (NH ₄ -N) мг/кг	NO ₃ мг/кг	Хөдөлгөөнт, мг/100г	
					P ₂ O ₅	SO ₄
Шимт хөрс	7.91	0.6	9.9	2.0	2.9	12.6
Кемп	6.5	0.5	14.5	4.0	35.5	142.7
Бутлуур	5.91	4.6	20.5	0.8	12.3	50.4
Засварын талбай	7.53	2.2	9.1	0.9	28.6	115.4

Хүснэгт 23. Хөрсний химийн үндсэн шинж, дээжийн гүн 0-30 см /2025 оны 06-р сар /

Дээжийн байршил	pH /1:5/	Чийг %	Ялзмаг %	Аммоны азот (NH ₄ -N) мг/кг	NO ₃ мг/кг	Хөдөлгөөнт, мг/100г	
						P ₂ O ₅	SO ₄
Кемпийн хойноос	6.33		1.1	4.4	0.7	1.8	8.8
Отвал/модны орчим-нөхөн сэргээлтийн талбай/	6.35		1.7	15.6	11.1	1.3	598.2
Кемп орчим	2.80		5.3	94.2	2.5	88.4	2325
Шимт хөрсний овоолго	3.56		0.6	48.2	3.3	6.1	615.8

Зураг 67. pH-ийн орчин тогтвортой, ялзмагын хэмжээ нэмэгдэх хандлагатай байна.

Хөрсний механик бохирдол:

2021 онд хөрсний механик бохирдол буюу хүнд металлын агууламжийг төслийн талбайд 4-н цэг сонгон авч шинжлүүлэхэд ЗДХ-ээс хэтэрсэн буюу бохирдолтой хөрс илрээгүй байна.

Хүснэгт 24. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2021 он 7 болон 9-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Он.сар	Cd	Pd	Hg	Cr	Zn	Cu	Co	Sr
1	Бутлуурын орчим	IX/14	Ил-гүй	14.6	Ил-гүй	Ил-гүй	75.2	26.3	7.5	213.1
2	Кемп орчим	VII/07	Ил-гүй	24.5	Ил-гүй	Ил-гүй	119.6	29.3	15.7	398.1
3		IX/14	1.5	17.9	Ил-гүй	Ил-гүй	107.4	24.02	37.5	216.7
4	Отвал	VII/07	Ил-гүй	19.4	Ил-гүй	Ил-гүй	85.4	26.3	11.9	378.7
5	Бензин түгээгүүр	VII/07	Ил-гүй	20.7	Ил-гүй	Ил-гүй	119.6	29.3	15.7	398.1
MNS 5850:2019 /ЗДХ/			3	100	2	150	300	100	50	800

Нэршил: Cd- Кадьми, Pd- Хар тугалга, Hg- Мөнгөн ус, Cr- Хром, Zn- Цайр, Cu- Зэс, Co- Кобальт, Sr- Стронци

2022 онд хөрсний механик бохирдол буюу хүнд металлын агууламжийг төслийн талбайд 3 цэг сонгон авч шинжлүүлэхэд ЗДХ-ээс хэтэрсэн буюу бохирдолтой хөрс илрээгүй байна.

Хүснэгт 25. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2022 он 9-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Он.сар	Cd	Pd	Hg	Cr	Zn	Cu	Co	Sr
1	Бутлуурын орчим	IX/11	2.1	16.1	<0.0005	<0.0005	39.7	29.1. 3	8.0	243.9
2	Уурхайн салхин доор	IX/11	0.9	12.8	<0.0005	<0.0005	41.2	28.7	11.0	231.1
3	Отвал	IX/11	<0.0005	16.6	<0.0005	<0.0005	60.0	29.1	26.7	195.1
MNS 5850:2019 /ЗДХ/			3	100	2	150	300	100	50	800

2023 онд хөрсний механик бохирдол буюу хүнд металлын агууламжийг төслийн талбайгаас 5-р сард 1 цэг сонгон авч шинжлүүлэхэд ЗДХ-ээс хэтэрсэн буюу бохирдолтой хөрс илрээгүй байна.

Хүснэгт 26. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2023 он 5-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Он.сар	Cd	Pd	Hg	Cr	Zn	Cu	Sr
1	Технологийн зам дагуу	V/08	0.005	11.9	<0.005	<0.005	64.3	30.7	241.9
MNS 5850:2019 /ЗДХ/			3	100	2	150	300	100	800

Нэршил: Cd- Кадми, Pd- Хар тугалга, Hg- Мөнгөн ус, Cr- Хром, Zn- Цайр, Cu- Зэс, Co- Кобальт, Sr- Стронци

2024 оны 6-р сард “Байгаль орчны судалгаа шинжилгээний төв” ирэхдээ нийт 8-н цэгээс дээжлэлт хийж хүнд металлын шинжилгээг 33-н элементэд хийсэн. Өмнөх шинжилгээний үр дүнтэй харьцуулах үүднээс 7-н элементийн үр дүнг энд орууллаа. Үр дүн зөвшөөрөгдөх хэмжээнд.

Хүснэгт 27. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2024 он 6-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Он.сар	PPM 1 10,000 Cd	% 0.01 15 Mg	PPM 2 10,000 Mn	PPM 1 10,000 Cr	PPM 1 10,000 Zn	PPM 1 10,000 Cu	PPM 0.5 10,000 Sr
1	Дотоод овоолго	VI/18	<1	0.35	296	38	108	34.0	130
2	Засварын төв	VI/18	<1	0.37	478	18	80	22.1	190
3	Шимт хөрсний овоолго	VI/18	<1	0.16	277	15	48	16.4	143
4	Нөхөн сэргээлтийн талбай	VI/18	<1	0.41	314	22	66	10.2	223
5	Замын хажуу	VI/18	<1	0.11	221	11	42	8.8	113
6	Кемп	VI/18	<1	0.27	391	11	78	47.3	271
7	Уурхай	VI/18	<1	0.34	222	28	87	30.7	171
8	Хяналт дээж	VI/18	<1	0.19	348	18	63	18.3	148
MNS 5850:2019 /ЗДХ/			3			150	300	100	800

2024 онд 7 болон 10-р сард хөрсний хүнд металлын шинжилгээг хийлгэсэн. Төлөөлөх дээжийг уурхай дотроос авсан нь механикмын ажлын бүс болох бөгөөд энэ нь хүнд металлын хэмжээ өмнөх жилүүдээс их гарах үндэс болсон гэж үзэж болхоор байна.

Хүснэгт 28. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2024 он 07-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Он.сар	Cd	Pd	Hg	Cr	Zn	Cu	Sr
1	Уурхай	VII/02	2.4	19	<0.005	<0.05	96.0	30.0	383.0
MNS 5850:2019 /ЗДХ/			3	100	2	150	300	100	800

Хүснэгт 29. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2024 он 10-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Он.сар	Cd	Pd	Hg	Cr	Zn	Cu	Sr
1	Бутлуур	X/25	<0.05	17	<0.005	<0.05	<0.05	29	134
2	Засварын талбай	X/25	1.6	9	<0.005	<0.05	<0.05	31	237
MNS 5850:2019 /ЗДХ/			3	100	2	150	300	100	800

Тайлант онд 06 болон 10-р саруудад дараах байршлуудад хөрсний хүнд металлын шинжилгээ хийсэн болно. 10-р сарын шинжилгээний хариу одоогоор гараагүй байна. 06-р сарын үр дүнгээс дүгнэхэд үзүүлэлтүүд зөвшөөргдөх хэмжээнд өмнөх жилүүдийн бүх түвшинд хэвийн хадгалагдаж байна.

Хүснэгт 30. Хөрсний хүнд металлын сорьц (2025 он 06-р сар)

№	Сорьц авсан цэг	Он.сар	Cd	Pd	Hg	Cr	Zn133	Cu	Sr
1	Кемпийн хойноос	VI/13	<0.05	22	<0.005	<0.05	17	25	290
2	Отвал/модны орчим-нөхөн сэргээлтийн талбай/	VI/13	<0.05	21	<0.005	<0.05	133	29	320
3	Кемп орчим	VI/13	<0.05	17	<0.005	21	123	26	259
4	Шимт хөрсний овоолго	VI/13	<0.05	26	<0.005	2	146	23	296
MNS 5850:2019 /ЗДХ/			3	100	2	150	300	100	800

Зураг 68. Хөрсний дээжлэлт хийж буй байдал /2025 оны 10-р сар/

3.1.3 Усны шинжилгээ

Уурхай жил бүр унд, шүүрэл, бохир усандаа шинжилгээний ажлуудыг тогтмол хийдэг. Энэ жишгийн дагуу 2024 онд доор шинжилгээнүүдийг өгөв. Үүнд:

1. 2-р сард: Ундны ус
2. 3-р сард: Бохир ус
3. 7-р сард: Ундны ус, кемпийн худаг, малчны худаг
4. 8-р сард: Ундны ус
5. 10-р сард: Ундны ус, бохир ус, шүүрлийн ус

2025 онд уурхай бараг ажиллаагүй боловч 6-р сар болон 10-р саруудад ундны ус, шүүрлийн ус болон бохир уснуудыг шинжилгээнд илгээв. Гэвч УЦУОШГ бохир усны дээж хүлээн авахгүйтэй холбоотойгоор тайлант онд бохир усны шинжилгээ хийгдсэнгүй.

Шинжилгээний үр дүнгүүдээс үзэхэд 2024 хүртэл ер нь зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрээгүй байсан ч ундны усны шаардлагад хатуулаг болон эрдэсжилт ихтэй байсан.

Малчдад гаргасан гүний худгаас уурхайн усыг хангаж байгаа бөгөөд цэвэршүүлэх төхөөрөмж ашиглаж эхэлсэнээр усны бүх үзүүлэлт унд ахуйд тохирсон сайн устай болж ажилчдын эрүүл мэндийг дэмжих чухал алхам болж чадсан.

Хүснэгт 31. Ундны усны шинжилгээний үр дүн

Сорьцын нэр	pH	EC uS/cm	SO ₄ мг/л	Cl мг/л	Ca мг/л	Mg мг/л	Na+K мг/л	HCO ₃	Эрд	Хат мг/- экв/л
Ундны худаг /2022/	7.83	416	48.3	50.0	17.4	17.9	71.7	170	375	2.34
Ундны худаг /2023/	8.76	983	148	123	27.0	29.1	183	274	784	3.74
Ундны худаг /2024-2/	7.8	1292	125	106	32.9	28.7	156	284	733	4.0
Ундны худаг /2024-7/	7.9	1044	128	96.1	43.3	43.3	148	293	822	5.72
Ундны худаг /2024-8/	7.59	1240	172	85.1	50.1	66.9	174	512		8.0
Унд-цэвэршүүлсэн /2025.6/	7.53	262	38.6	14.21	9.2	9.4	35.8	89.1	197	1.23
MNS 0900:2018	6.5- 8.5	1000	500	350	100	30	-	-	-	7.0

Хүснэгт 32. Ундны усны шинжилгээний үр дүн

Сорьцын нэр	Ж/б мг/л	ПИЧ мг/л	NH ₄ мгN/л	NO ₂ мгN/л	NO ₃ мгN/л	PO ₃ мгP/л	Fe мг/л	F мг/л
Ундны худаг /2022/	0.6	1.2	0.02	0.005	2.60	0.001	0.02	0.70
Ундны худаг /2023/	9.4	1.6	0.67	0.233	3.28	0.001	-	0.87
Ундны худаг /2024-2/	0.8	0.5	0.01	0.023	64.28	0.010	0.08	1.32
Ундны худаг /2024-7/	2.6	1.6	0.09	0.013	18.9	0.048	0.01	3.46
Ундны худаг /2024-8/			0.34	0.0	0.34		0.09	
Унд-цэвэршүүлсэн /2025.6/	<0.1	0.3	0.04	0.003	0.13	0.003	0.01	0.38
MNS 0900:2018	-	-	1.5	1.0	50	3.5	0.3	0.7-1.5

Зураг 69. Хатуулагийн хэмжээ 2024 он хүртэл нэмэгдэх хандлагатай, pH орчин 2023 он хүртэл нэмэгдэх хандлагатай байсанаас 2024,2025 онд буурсан байна.

Уурхай 2024 онд уурхайн бүс дотор болон малчны худаг тус бүр 1 ширхэгийг гаргасан. Худаг өрөмдсөний дараа худгийн уснаас дээж авч шинжилгээнд хамруулсан. Үр дүнг доор үзүүлэв. Үр дүнгээс үзэхэд цаашдаа малчдад зориулсан худгаас ундандаа хэрэглэх, кемпэд өрөмсөн худгаас ахуйдаас хэрэглэх боломжтой гэж үзэж байсан бөгөөд 2025 онд энэхүү худгаас хэрэглээнийхээ усыг хангасан.

Хүснэгт 33. Шинээр өрөмдсөн худгуудын усны шинжилгээний үр дүн

Сорьцын нэр	pH	EC uS/cm	SO ₄ мг/л	Cl мг/л	Ca мг/л	Mg мг/л	Na+K мг/л	HCO ₃	Эрд	Хат мг/- экв/л
Кемпийн худаг	7.27	2060	305	80.8	95.8	99.2	139	601	1321	12.94
Малчны худаг -2024	7.52	1779	241	55.7	49.9	46.0	180	421	994	6.27
Малчын худаг-2025.06	8.06	1246	189	63.1	51.9	52.7	160	464	981	6.93
MNS 0900:2018	6.5- 8.5	1000	500	350	100	30	-	-	-	7.0

Хүснэгт 34. Шинээр өрөмдсөн худгуудын усны шинжилгээний үр дүн

Сорьцын нэр	Ж/б мг/л	ПИЧ мг/л	NH ₄ мгN/л	NO ₂ мгN/л	NO ₃ мгN/л	PO ₃ мгP/л	Fe мг/л	F мг/л
Кемпийн худаг	32.8	1.8	0.08	0.003	0.97	0.012	0.03	0.92
Малчны худаг-2024	41.2	1.3	0.24	0.003	0.35	0.010	0.01	1.24
Малчны худаг-2025.06	4.6	0.6	0.18	0.003	0.58	0.004	0.14	1.31
MNS 0900:2018	-	-	1.5	1.0	50	3.5	0.3	0.7-1.5

Бохир усны шинжилгээг 2025 онд хийлгэж чадаагүй ба 2024 онд гал тогооны усанд хийлгэхэд жинлэгдэгч бодис, хими болон биохимийн хэрэгцээт хүчилтөгрөгч зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс 2-аас 17 дахин их байгаа нь усыг соруулж зайлуулаагүй, боловсруулалт хийгддэггүйтэй шууд холбоотой.

Хүснэгт 35. Бохир усны шинжилгээний үр дүн

Сорьцын нэр	pH	Ж/б мг/л	XXX мг/л	BXX ₅ мг/л	NH ₄ - N мгN/л	NO ₂ - N мг/л	NO ₃ - N мг/л	N _{нийт} мг/л	Рэрдэс мг/л
Ахуйн бохир-гал тогоо /2024 /	7.18	64.0	805	348	2.26	0.331	1.9	3.68	0.303
MNS 0900:2018	6-9	30	50	20	-	-	-	15	1.5

2023 оны 5-р сард удаа уурхайн шүүрлийн усанд химийн ерөнхий шинжилгээ хийлгэсэн. Сульфатын хэмжээ зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс их гарсан бөгөөд шүүрлийн усыг зөвхөн зам талбай, ногоон байгууламжын усалгаанд ашиглаж байна.

Хүснэгт 36. Шүүрлийн усны шинжилгээний үр дүн

Сорьцын нэр	pH	EC uS/cm	SO ₄ мг/л	Cl мг/л	Ca мг/л	Mg мг/л	Na+K мг/л	HCO ₃	Эрд	Хат мг/- экв/л
Уурхайн шүүрлийн ус /2023.05.25/	8.03	4.19	934	177	192	216	142	552	784	27
Уурхайн шүүрлийн ус /2024.10/	7.89	1714	645	36.5	226	137	-	240	-	22.5
MNS 0900:2018	6.5-8.5	-	100	350	300	-	-	-	-	-

4. БОМТ-НИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЛААР НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУРЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу төсөл хэрэгжүүлэгч нь 2025 онд сум орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллага, хариуцагч мэргэжилтэн болон иргэдтэй нээлттэйгээр хамтарч ажилласан.

БОМТ хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд	Тайлагнах хэлэлцүүлэх хэлбэр	Хугацаа тов	Хэлэлцүүлгээр санал авах чиглэл
Иргэд олон нийт/дурын оролцогч, сонирхогч талууд	Санал, хүсэлт хүлээн авах төсөлтэй холбогдох гомдлын барагдуулах	Төсөл хэрэгжих бүх хугацааны турш	Тайлант оны турш малчидын санал хүсэлтийг хүлээн авч ажилласан бөгөөд ихэнх санал нь өвжилтийн хүндрэлийг даван гарах, мал махны худалдааг дэмжих, багийн малчдад зориулсан гүний худгийг тохижуулах, малчдын мал угаах ванн ашиглахад дэмжлэх болох гэх мэтээр хамтарч ажиллаа.
Сумын байгаль орчны ажилтан	Жилийн тайланг хүргүүлж танилцуулга хийх ба санал авах	Жилийн эцсээр 1 удаа	БОМТ-ний биелэлтийн тайланг сумын байгаль орчны ажилтанд 11-р сарын 31-нд хүргүүлсэн.
Багийн ИНХ	Жилийн тайланг хүргүүлж танилцуулга хийх ба санал авах	Жилийн эцсээр 1 удаа	
БОАЖЯ	Тухайн жилийн тайланг боловсруулан хүргүүлж дараагийн жилийн төлөвлөгөөнд санал авч төлөвлөгөөг батлуулна.	Жилийн эцэст 1 удаа	БОМТ-ний биелэлтийн тайланг цахим хэлбэрээр яаманд хуулийн хугацаанд нь хүргүүлсэн.

5. 2025 ОНЫ БОМТ-НИЙ ДАГУУ ХИЙГДСЭН АЖЛЫН НИЙТ ЗАРДЛЫН НЭГТГЭЛ

Уурхай 2025 онд байгаль орчин хамгаалах төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус ажлын хүрээнд нийтдээ 759.38 сая.төгрөгийн зардал гаргасан байна.

Нүүрс тээврийн төв замыг засварлах ихэнх хөрөнгө оруулалт буюу 603.0 сая.төгрөг зарцуулагдсан томоохон бүтээн байгуулалт хийсэн жил байлаа.

Дээрх замаас бусад зарцуулсан хөрөнгийн нийт хэмжээ 156.39 сая.төгрөг болсон байна.

Хүснэгт 37. 2025 оны БОМТ-ний дагуу хийгдсэн ажлын биелэлтийн зардлын нэгдсэн тооцоо

№	Бүрэлдэхүүн хэсгүүд	Зардал мян.төг
1	Агаар мандалд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлтийн зардал	611,265.93
2	Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлтийн зардал	1,615.70
3	Хөрсөн бүрхэвчид учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлтийн зардал	6,688.30
4	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээний биелэлтийн зардал	7,867.47
5	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний биелэлтийн зардал	10,000.00
6	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлтийн зардал	22,000.00
7	Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн зардал	17,600.00
8	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн зардал	3,612.40
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлтийн зардал	77,000.00
10	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн биелэлтийн зардал	1,739.50
	Нийт дүн	759,389.29

ХАВСРАЛТ МАТЕРИАЛ

Хууль зүйн сайдын 2016 оны
А/204 дугаар тушаалаар батлав.

МОНГОЛ УЛС
ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

000126290

2014.09.04

/Бүртгэгсэн он, сар, өдөр/

0611007034

/Хувийн хэргийн дугаар/

5877288

/Регистрийн дугаар/

Фриендшип ресурсис

Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани

/Хуулийн этгээдийн нэр, хариуцлагын хэлбэр/

Дүрэм

/Үүсгэн байгуулах баримт бичиг/

Шийдвэр

/шийдвэрийн нэр/

01

/дугаар/

2014.08.28

/он, сар, өдөр/

4610

/код/

Гадаад худалдаа

/Үндсэн эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл/

/код/

/Туслах эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл/

Хугацаагүй

/хугацаа/

1

/шилүүдийн тоо/

623,450.0

/өөрийн хөрөнгийн хэмжээ, мянган төгрөгөөр/

Дорноговь, Сайншанд, 2-р баг, алтанговь, 14, 51, Утас1: 77281818, Утас2: 99114548, Факс:

/хуулийн этгээдийн албан ёсны хаяг/

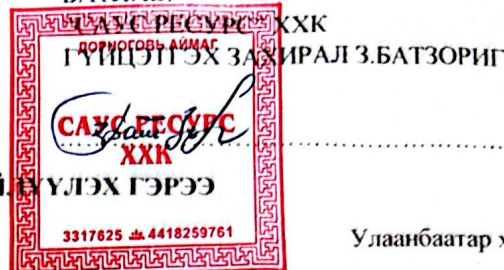
Дорноговь аймгийн Улсын
бүртгэлийн хэлтэс

/бүртгэгсэн байгууллагын нэр/

Гэрчилгээ дахин олгосон 2017 он 11 сар 15 өдөр 4116129101

БАТЛАВ.
"ФРИЕНДШИП РЕСУРСИС" ХХК-ийн
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ Б.МӨНХТУЯА

БАТЛАВ.

ХАЯГДАЛ ТОС НИЙЛҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ

2025 он 10 сар 25 өдөр

№

Улаанбаатар хот

Нэг талаас: Дорноговь аймаг, Сайншанд сумын 2-р баг, Алтанговь 14-51 тоот хаягт байрлах 5877288 тоот регистрийн дугаартай "Фриендшип ресурсис" ХХК /цаашид "Нийлүүлэгч" гэх/, түүнийг төлөөлж ХАБ-ийн инженер Б.Норовсүрэн

Нөгөө талаас: Дорноговь аймаг, Сайншанд сумын, 4-р баг, дунд буянт ухаа, 6-9 хаягт байрлах 3317625 тоот регистрийн дугаартай "Саус ресурс" ХХК /цаашид "Хүлээн авагч" гэх/, түүнийг төлөөлж Захирал З.Батзориг бид нар /хамтад нь "Талууд" гэх/, Монгол Улсын Иргэний хууль, Хог хаягдлын тухай хууль болон Засгийн газрын 2018 оны 116-р тогтоолын 1, 2-р хавсралт болох "Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх тайлагнах журам", Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2018 оны 02-р сарын 02-ны өдрийн А 21 тоот тушаал болон Байгаль орчны аюулгүй байдалтай холбогдох хууль, журмыг үндэслэн энэхүү гэрээг байгуулав.

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

- 1.1. Энэхүү гэрээний зорилго нь Нийлүүлэгч болон түүний охин, хараат мөн хамаарал бүхий компаниудаас гарах хаягдал тосыг аюулгүй ажиллагааны дүрмийн дагуу цуглуулан хүлээн авагчид нийлүүлэх, хүлээн авагч нь хаягдал тосыг зөөж ачих, тээвэрлэх устгахтай холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.
- 1.2. Талууд гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэхдээ байгаль орчны бохирдол гаргахгүй, галын аюулгүй байдлыг бүрэн сахиж, техник, тоног төхөөрөмжийн аюулгүй байдлыг бүрэн хангасан нөхцөлд үйл ажиллагаа явуулна.
- 1.3. Энэхүү гэрээний талууд нөгөө талынхаа хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэн гэрээгээр хүлээсэн үүргээ бүрэн биелүүлж үйл ажиллагаандаа хуулийг дээдлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэн, нууцыг чанд хадгалах зарчмыг баримтлан ажиллана.

ХОЁР. ГЭРЭЭНИЙ ЗҮЙЛ, ХУГАЦАА

- 2.1. Хүлээн авагч нь Нийлүүлэгч болон түүний охин, хараат мөн хамаарал бүхий компаниудаас ашигласан тос, тосол, гидрийн шингэн /цаашид хамтад нь "Хаягдал тос" гэх/-ийг аюулгүй ажиллагааны дүрмийн дагуу цуглуулан актаар хүлээн авч зөөж ачиж, тээвэрлэн устгана.
- 2.2. Нийлүүлэгч болон түүний охин, хараат мөн түүний хамаарал бүхий компани гэдэгт дараах компаниудыг ойлгоно. Үүнд:

№	Компани	Регистрийн дугаар
1		
2		
3		
4		
5		

- 2.3. Энэхүү гэрээ нь 2025 оны 10-р сарын 25-ны өдрөөс 2026 оны 10-р сарын 24-ны өдөр хүртэлх 1 жилийн хугацаанд хүчинтэй байна.
- 2.4. Гэрээний хугацаа дуусгавар болоход талуудаас гэрээний хугацааг дуусгавар болгох санал гаргаагүй бол энэхүү гэрээг нэг жилээр сунгасанд тооцно.
- 2.5. Талууд гэрээг цуцлах саналаа ажлын 10 хоногоос доошгүй хугацаанд нөгөө талдаа бичгээр мэдэгдэх бөгөөд шийдвэрийг хамтран гаргана.

- 2.6. Аль нэг талаас гэрээгээр хүлээсэн үүргээ ноцтой зөрчсөн буюу удаа дараа хангалтгүй биелүүлсэн тохиолдолд гэрээг нэг талын санаачилгаар цуцалж болно.

ГУРАВ. ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА, ТӨЛБӨР

- 3.1. Нийлүүлэгчийн нийлүүлэх Хаягдал тосны Хүлээн авагчид төлөх үнэ нь 1 литр тутамд 0 \тэг\ төгрөг байна.
- 3.2. Хаягдал тос тээвэрлэлтийн зардал 1 литр тутамд 0 \тэг\ төгрөг байна.
- 3.3. Энэхүү гэрээний хугацаанд хэдэн удаа ачилт хийхийг Талууд тухай бүр харилцан тохиролцож шийдвэрлэх ба гэрээний 4.1-т заасан акт нь төлбөр төлөх үндэслэл болно.
- 3.4. Хаягдал тосны шинжилгээний лабораторийн дүнг үндэслэн ус, механик хольцын үлдэгдлийн хэмжээг хаягдал тосноос хасаж хаягдал тос хүлээн авсан бүртгэлд хөтөлнө.
- 3.5. Хаягдал тос тээвэрлэлтийн нэг удаагийн ачилт нь тонн байна.

ДӨРӨВ. ХАЯГДАЛ ТОС ХҮЛЭЭЛЦЭХ, ТЭЭВЭРЛЭХ

- 4.1 Энэ гэрээний дагуу хаягдал тос нийлүүлэхдээ Талууд агуулах савны битүүмжлэлийг шалгаж, ачилт бүрэн дууссаныг баталгаажуулж акт үйлдэнэ. Актад талуудын төлөөлөгчид гарын үсэг зурж 2 хувь үйлдэнэ.
- 4.2 Нийлүүлэгч нь хаягдал тос нийлүүлэх тухай хүсэлтээ хүлээн авагчид албан бичгээр эсвэл batuuka.g@gmail.com и-мэйл хаягаар 5-аас доошгүй хоногийн өмнө мэдэгдэнэ. Хүлээн авагч болон тээвэрлэгчтэй харилцан тохиролцож хаягдал тос нийлүүлэх хугацааг товлон.
- 4.3 Хүлээн авагч нь Нийлүүлэгчээс товлосон өдөр, цагт аюултай хаягдал тосыг хүлээн авах хариуцсан ажилтнаа бэлэн байлгаж, зохих журмын дагуу хүлээн авна.
- 4.4 Нийлүүлэгч нь хаягдал тосыг нийлүүлэхдээ аюултай хог хаягдлын хэмжээ, тоо ширхэгийг гэрээнд заасан хэмжээгээр тооцож аюултай хог хаягдлыг шилжүүлнэ.
- 4.5 Хэрэв хаягдал тос тээвэрлэх сав нь бүтээгдэхүүний шинж чанарт тохироогүй, стандартын шаардлага хангаагүй болох нь тогтоогдвол Нийлүүлэгч хүлээлгэн өгөхөөс татгалзана.
- 4.6 Талууд энэ гэрээний 4.1-т заасны дагуу шалгаж акт үйлдсэнээр хаягдал тостой холбоотой бүх эрсдэл Хүлээн авагчид шилжинэ. Хүлээн авагч нь ийнхүү хүлээн авснаас хойших үүсэх аливаа эрсдэлийг /тээвэрлэлт хийх үе, дахин боловсруулах үед г.м/ бүрэн хариуцна.
- 4.7 Хүлээн авагч нь гэрээний дагуу нийлүүлсэн хог хаягдлыг хүний эрүүл мэнд, мал, амьтан ургамал, байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй байх, замын хөдөлгөөнд аюултай байдал бий болгохгүй нөхцөлөөр тээвэрлэлтийн аюулгүй байдлыг хангасны үндсэн дээр тусгайлан тоногдсон тээврийн хэрэгсэлээр тээвэрлэнэ.
- 4.8 Хүлээн авагч нь нийлүүлсэн хог хаягдлыг зөвхөн дангаар нь тээвэрлэнэ. Тээвэрлэж буй тээврийн хэрэгсэл нь тусгай анхааруулах тэмдэгтэй байна.
- 4.9 Хүлээн авагч хаягдал тосны тээвэрлэлтийг гуравдагч этгээдээр хариуцуулан гүйцэтгүүлэх тохиолдолд энэхүү гэрээний бүх зүйл заалт нэгэн адил хүчин төгөлдөр мөрдөгдөнө.

ТАВ. НИЙЛҮҮЛЭГЧ ТАЛЫН ЭРХ, ҮҮРЭГ

- 5.1 **Нийлүүлэгч нь дараах үүрэгтэй. Үүнд:**
- 5.1.1 Хаягдал тосыг хүлээлгэн өгөхдөө гэрээний 4 дүгээр зүйлд заасны дагуу акт үйлдэн баталгаажуулж, Хүлээн авагчийн төлөөлөгчөөр гарын үсэг зуруулж авах;
- 5.1.2 Хаягдал тосны хуримтлалын сав нь газрын тосны бүтээгдэхүүний стандартад нийцсэн, битүүмж алдагдаагүй байх;
- 5.1.3 Нийлүүлэгчийн хаягдал тос нь хүлээн авагчийн чанар стандартыг хангахааргүй бохирдолтой /ус болон бусад шингэн үл шингэх хаягдал/ байвал бохирдлыг хорогдуулан тооцох.
- 5.1.4 Нийлүүлэгч нь хаягдал тосоо хүлээн авагч талаас өөр гуравдагч компанид нийлүүлэхгүй байх үүрэгтэй.
- 5.1.5 Нийлүүлэгч тал нь хаягдал тосоо гуравдагч компанид нийлүүлсэн бол хүлээн авагч талын үйлвэрлэлийн төлөвлөгөөнд саад учруулсан гэж үзээд тухайн гарсан хохиролыг нэхэмжлэх эрхтэй.
- 5.1.6 Нийлүүлэгч нь Тосол, хоргөлтийн шингэн болон масло, гидрийн шингэнийг хооронд

нь холихгүйгээр тус нь хадгалах.

- 5.1.7 Нийлүүлэгч нь Хууль болон гэрээгээр хүлээсэн бусад үүргээ биелүүлэх;
- 5.1.8 Нийлүүлэгч нь урьдчилан бэлтгэх, заавар зааварчилгаа өгөх, хяналт тавих, машин орох талбайг бэлтгэх үүрэгтэй бөгөөд таталт хийж буй машиныг шалтгаангүйгээр хонуулах, ачилтын үйл ажиллагааг удаашруулах, ачилт хийгдэж байх үед хяналтгүй удаан хугацаагаар орхих үйлдлийг гаргахгүй болно.
- 5.2 **Нийлүүлэгч нь дараах эрхтэй. Үүнд:**
 - 5.2.1 Гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэхийг шаардах;
 - 5.2.2 Хүлээн авагчид санал хүсэлтээ мэдэгдэж шийдвэрлүүлэх;
 - 5.2.3 Хууль болон гэрээнд заасан бусад эрх;

ЗУРГАА. ХҮЛЭЭН АВАГЧ ТАЛЫН ҮҮРЭГ, ЭРХ

- 6.1 **Хүлээн авагч нь дараах үүрэгтэй. Үүнд:**
 - 6.1.1 Хүлээн авагч нь эрх бүхий байгууллагаас баталсан аюултай хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, савлах, түр байршуулах, тээвэрлэх аюулгүй болгох, хадгалах устгах журмыг дагаж мөрдөх;
 - 6.1.2 Хүлээн авагч нь хаягдал тосыг хүлээн авснаар тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаатай холбогдон гарсан аливаа хариуцлагыг хүлээх;
 - 6.1.3 Хүлээн авагч нь хаягдал тосыг гэрээний 4 дүгээр зүйлд заасны дагуу хүлээн авч өөрийн дахин боловсруулах үйлдвэр хүртэл тээвэрлэх, дахин боловсруулалт хийх ажлыг бүрэн хариуцах;
 - 6.1.4 Хүлээн авагч нь гэрээний дагуу хүлээн авсан аюултай хог хаягдлыг устгах тохиолдолд тусгайлан бэлтгэсэн талбай, зориулалтын тоног төхөөрөмж, эсхүл байгууламж бүхий зөвшөөрөгдсөн цэгт аюулгүй болгон устгах;
 - 6.1.5 Хаягдал тосыг тээвэрлэх, дахин боловсруулахдаа хүрээлэн буй байгаль орчныг бохирдуулахгүй байх талаар шаардлагатай арга хэмжээг авч ажиллах;
 - 6.1.6 Нийлүүлэгчийн үйлдвэр уурхайн талбайд байгаль орчин, ХАБЭА-н шаардлагуудыг биелүүлэх;
 - 6.1.7 Хаягдал тосыг тээвэрлэх ажилчдаа “ФРИЕНДШИП РЕСУРСИС” ХХК-ийн байгаль орчин, ХАБЭА-н сургалтад хамруулах;
 - 6.1.8 Хаягдал тос тээвэрлэх тухай бүрдээ нийлүүлэгчид заавар зөвлөмж өгөх.
 - 6.1.9 Хаягдал тосыг Нийлүүлэгчийн мэдэгдсэн хугацаанд ирж хүлээн авах, Хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас хоногийн хоцролт гарах үед тухай бүр урьдчилан мэдэгдэх;
 - 6.1.10 Хүлээн авагч нь Нийлүүлэгчийн хэвийн үйл ажиллагаанд аль болох саад учруулахгүй байх нөхцөлийг сонгож ажиллах бөгөөд Нийлүүлэгчийн үйлдвэр уурхай, тусгай бүсэд хориглосон газар тамхи татах, согтууруулах ундаа, мансууруулах бодис хэрэглэх, хэрэглэсэн байдалтай нэвтрэх, эмх замбараагүй байдал үүсгэхийг ажигтнууддаа хориглох, тийм байдал үүсэхээс сэргийлж ажиллах;
 - 6.1.11 Хүлээн авагч нь Нийлүүлэгч, түүний ажилтан, харилцагчийн эд хөрөнгөнд эвдрэл, гэмтэл, хохирол учруулахаас сэргийлэх, хохирол учруулсан нь баримтаар тогтоогдвол нөхөн төлөх;
 - 6.1.12 Хүлээн авагч нь таталт хийх машины очих өдөр, мэдээллийг урьдчилан 2-3 хоногийн өмнө мэдэгдэх;
- 6.2 **Хүлээн авагч нь дараах эрхтэй. Үүнд:**
 - 6.2.1 Санал хүсэлтээ Нийлүүлэгчид мэдэгдэж шийдвэрлүүлэх;
 - 6.2.2 Нийлүүлэгчээс гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэхийг шаардах;
 - 6.2.3 Нийлүүлэгчийн Лабораторийн дүгнэлтийг үндэслэн механик хольц, усны хорогдлыг тооцон актад тусгана.
 - 6.2.4 Хууль болон гэрээнд заасан бусад эрх.

ДОЛОО. ТАЛУУДЫН ХҮЛЭЭХ ХАРИУЦЛАГА

- 7.1. Талууд гэрээгээр хүлээсэн үүргээ зохих журмын дагуу гүйцэтгээгүйгээс нөгөө талдаа хохирол учруулсан бол учирсан бодит хохирлыг нөхөн төлүүлэхээр шаардах эрхтэй. Бодит хохирол гэдэгт хохирогч талд учирсан шууд хохирол болон түүний гуравдагч этгээдийн өмнө хүлээсэн хариуцлагыг ойлгоно.

НАЙМ. ДАВАГДАШГҮЙ ХҮЧИН ЗҮЙЛ

- 8.1. Гэнэтийн болон давагдашгүй хүчин зүйл гэдэгт гэрээний талуудын хүсэл зоригоос гадуур гэрээний үүргийн гүйцэтгэлд саад болох хүчин зүйлийг ойлгоно. Энэхүү хүчин зүйл гэдэгт иргэний бослого, үймээн, зэвсэгт мөргөлдөөн, хорио цээр, үйлдвэрлэлийн талаарх засгийн газраас хэрэгжүүлэх арга хэмжээ болон байгалийн давагдашгүй хүчин зүйлс болох салхи шуурга, гал түймэр, газар хөдлөлт, үер зэрэг гамшигт нөхцөл байдал хамаарна. Энэхүү гэнэтийн болон давагдашгүй хүчний нөлөөллөөс болж талууд үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй болсон тохиолдолд тус хугацаагаар гэрээгээр хүлээсэн үүргийг хэрэгжүүлэх хугацаа сунгагдах ба энэ тохиолдолд аль ч тал хариуцлага хүлээхгүй. Ийнхүү гэнэтийн болон давагдашгүй хүчний нөлөөлөл болсон гэдгийг талууд баримтаар баталгаажуулах үүрэгтэй.
- 8.2. Хэрэв Талуудын аль нэг нь гэрээгээр хүлээсэн үүргээ давагдашгүй хүчин зүйлийн нөлөөллөөс зохих ёсоор гүйцэтгэх боломжгүй нөхцөл байдалд орсон бол нөгөө талдаа нэн даруй мэдэгдэнэ.

ЕС. МАРГААН ШИЙДВЭРЛЭХ

- 9.1. Энэхүү Гэрээг хэрэгжүүлэх явцад гэрээний үүргийн гүйцэтгэл болон хуулийн дагуу үүсэж болох бүхий л үүргийн гүйцэтгэлтэй холбоотой аливаа маргааныг гэрээний талууд нэн тэргүүнд зөвшилцөх замаар шийдвэрлэнэ.
- 9.2. Талууд харилцан тохиролцоонд хүрч чадаагүй тохиолдолд Монгол улсын шүүхээр хянан шийдвэрлүүлнэ.
- 9.3. Энэ гэрээ нь Монгол Улсын хуулийн дагуу үйлдэгдсэн ба тэдгээр хуулийн хэм хэмжээнд тайлбарлагдан ойлгогдоно.

АРАВ. БУСАД ЗҮЙЛ

- 10.1. Энэхүү Гэрээ нь Талуудын эрх бүхий төлөөлөгчид гарын үсэг зурж, тэмдэг дарснаар хүчин төгөлдөр болно.
- 10.2. Энэхүү гэрээ хэрэгжих явцад гэрээнд аливаа нэмэлт өөрчлөлт оруулах, нэмэлт гэрээ байгуулах тохиолдолд бичгээр үйлдэж эрх бүхий албан тушаалтан гарын үсэг зурж, тэмдэг дарж баталгаажуулснаар хүчин төгөлдөр болно.
- 10.3. Энэхүү Гэрээг Монгол хэл дээр бичгээр 3 хувь үйлдэх бөгөөд нийлүүлэгч 2 хувь, хүлээн авагч 1 хувийг хадгалах бөгөөд хувь тус бүр хууль зүйн ижил хүчинтэй байна.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН

Нийлүүлэгчийг төлөөлж:

ХАБ-ийн инженер Б.Норовсүрэн

Хүлээн авагчийг төлөөлж:

Гүйцэтгэх Захирал З.Батзориг

Утас:

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын
2018 оны дугаар сарын 2-ны өдрийн
121 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН ДАГАЛДАХ БИЧИГ

Дагалдах бичгийн дугаар:
(шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт хуудас хэрэглэ)

1. Үүсгэгчийн талаарх мэдээлэл: Бүртгэлийн дугаар: Y 5077288 Нэр: ФРИЕНДШИП РЕСУРСИС ХХК								
2. Аюултай хог хаягдлыг хүлээлгэн өгсөн: Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг (тамга) он сар өдөр Б. НОРОВСҮРЭН 2025. 10. 22								
3. Тээвэрлэгчийн талаарх мэдээлэл: 1/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: 3522УРН Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар: Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр: ФРИЕНДШИП РЕСУРСИС 2/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар: Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр:								
4. Аюултай хог хаягдлын талаарх мэдээлэл:								
№	Аюултай хог хаягдлын нэр	Аюулын ангилал	Савал-гааны бүлэг	Савны дугаар	Савны төрөл	Хэмжээ	Нэгж (кг эсвэл л)	Аюултай хог хаягдлын код
1	ХАЯГЦАЛ ТОС				С	1тн	500	
2	НАСЛО				П	200	200	
3					П	200	200	
4					П	400	400	
5. Тээвэрлэх үед анхаарах нэмэлт зааварчилгаа, мэдээлэл:								
6. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан тээвэрлэгч: 1 Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг он сар өдөр Г. БАТБООР 2025. 10. 28 2 Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг он сар өдөр								
7. Үл зохицол								
8. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авагчийн талаарх мэдээлэл: Аж ахуйн нэгжийн нэр: "Сүх Ресурс" ХХК Бүртгэлийн дугаар: 3317625 Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан: Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг (тамга) он сар өдөр Г. БАТБООР								

Умард говийн гүвээт-
Халхын дундад талын

УС АШИГЛУУЛАХ ДҮГНЭЛТ

оны дугаар сарын -
ний өдөр

Дугаар E-2504-000065

1. Аж ахуйн нэгж байгууллага, захирлын нэр, утас, факс, улсын бүртгэлийн болон регистрийн дугаар

Оноосон нэр: Фриендшип ресурсис ХХК
Улсын бүртгэлийн дугаар:
Регистрийн дугаар: 5877288
Захирал: Мөнхтуяа
Холбоо барих дугаар: 77281818
Факс :
И-мэйл хаяг :

2. Төслийн нэр байршил

Төслийн нэр: Далангийн нүүрсний уурхай
Байршил: Дорноговь, Даланжаргалан, 1-р баг, Элдэв
Харьяалагдах сав газар: Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газар
Хамаарах салбар: Уул уурхай
Төслийн дэлгэрэнгүй: Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын Элдэв багийн нутагт үйл ажиллагаа явуулдаг нүүрсний уурхай болно. Уурхай шүүрлийн усыг технологийн хэрэглээ, нөхөн сэргээлтэнд ашигладаг бол унд ахуйн усыг ойролцоох малчдын гүний худгаас хангадаг.

3. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр

Фриендшип ресурсис

4. Ажиллах горим, хүчин чадал

Үргэлжлэх хугацаа	Ажиллах горим	Жилд ажиллах хоног	Хоногт ажиллах ажилчидын тоо	Хоногт ажиллах цаг
4	2 ээлжээр	240	100	20

5. Үйлдвэрлэх, боловсруулах бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний хэмжээ

Ажлын нэр	Тоо хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тайлбар
Ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглах усны хэмжээ	110.0	хоногт 1 хүн	2024 оны Уулын ажлын төлөвлөгөөний 74-р хуудас жилд ажиллах жилд ажиллах хоног 300 хоног 110 хүн ажиллахаар төлөвлөсөн.

Ажлын нэр	Тоо хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тайлбар
Уурхайн ухлагад шүүрэн орж ирэх усны хэмжээ	60.4	м3	БОНБНҮ-ний Ордын гидрогеологийн судалгаагаар уурхайд орж ирэх шүүрлийн усны хэмжээ 60.4 м3/хон байна.

6. Усны эх үүсвэр, нөөц, хоногт ашиглах хэмжээ

Эх үүсвэр	Зориулалт	Усны нөөц (л)	Усны нөөц (м3)	Тайлбар
Шүүрлийн ус	Технологийн хэрэгцээнд	0.7	60.48	Уурхайн ёроолд маш бага хэмжээгээр шүүрлийн ус гарна. Уг ус нь зун хур бороо багатай үед бараг ширгэх тул технологийн усны хэрэгцээг хангахад хүнд байдаг.
Гүний худаг	Үнд ахуй	0.5	43.2	2023 оны 01 дүгээр 05-ны өдөр 03 дугаартай Усны газрын усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтээр төсөл хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай 9.21м3/хон усны хэрэглээг 45.7м3/цаг (1.096м3/хон) шүүрлийн уснаас хангахад, мөн түүнчлэн хүн амын үнд ахуйн усанд шаардагдах 10.16м3/хон усны хэрэглээг 0.33 л/сек (28.5м3/хон) ундаргатай гүний худгаас хангахад усны ашиглах боломжит нөөцийн хэмжээ хүрэлцээтэй байна.

7.Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, нөхцөл

Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ боловсруулсан ААНБ :	Солонгон төгөл ХХК
Холбоо барих :	99056979
Нэмэлт мэдээлэл:	

8. Усны барилга байгууламжууд

Барилга байгууламж	Хүчин чадал (м3)	Хэмжээ хийц
Гүний худаг	2.0	Ойролцоох малчны худгаас өдөрт 1 удаа буюу 2 м3 ус ашиглаж байна. 2024 онд уурхайн талбай дотор 1 ш худаг өрөмдсөн боловч ашиглахаар хэмжээнд ус гарахгүй байхаас гадна усны хатуулаг маш өндөр байна.

9. Дамжуулах байгууламж

Хаанаас (эхлэх цэг)	Хаана хүртэл (төгсгөлийн цэг)	Шугамын голч, мм	Дамжуулах шугамын урт, м
---------------------	-------------------------------	------------------	--------------------------

10. Онцгой нөхцөл

Ус ашиглагч нь дараах зүйлсийг анхаарч үйл ажиллагаа явуулах:

- Үүнд:
- Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсэд үйл ажиллагаа явуулахыг хориглох
 - Голын хамгаалалтын бүсэд хөрс хуулалт, олборлолт явуулахыг хориглох
 - Тусгай зөвшөөрлийн талбайд байгаа голыг хамгаалах, хөв цөөрөм байгуулах, татмын ойжуулалт хийх гэх мэт арга хэмжээ авч ажиллах

11. Усны зарцуулалт

Ажлын нэр	Тоо Хэмжээ	Хэмжих нэгж	Усны хэрэглээ, м3 (Норм)	Гүйцэтгэх давтамж	Хэмжих нэгж	Нийт ашиглах усны хэмжээ, м3	Хөнгөлөх усны хэмжээ м3	Төлбөр тооцох усны хэмжээ м3
Ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглах усны хэмжээ	110	хоногт 1 хүн	0.08	300.0	Хоног	2,640.00	0.00	2,640.00
Уурхайн ухлагад шүүрэн орж ирэх усны хэмжээ	60	м3	1.0	240.0	Хоног	14,496.00	0.00	14,496.00
Нийт						17,136.00	0.00	17,136.00

12. Урьдчилсан байдлаар тооцсон усны нөөц ашигласны төлбөрийн хэмжээ

Ажлын нэр	Төлбөр тооцох усны хэмжээ, м3	Усны ангилал	Хөнгөлөх хувь хэмжээ, %	1 м3 усны үнэ	Усны нөөц ашигласны төлбөр, ₮	Төлбөрөөс хөнгөлсөн дүн, ₮	Төлбөл зохих дүн, ₮
Ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглах усны хэмжээ	2640.00	Газрын доорх ус	0.0	88.80	234,432.00	0.0	234,432.00
Уурхайн ухлагад шүүрэн орж ирэх усны хэмжээ	14496.00	Газрын доорх ус	0.0	888.00	12,872,448.00	0.0	12,872,448.00
Нийт	17,136.00				13,106,880.00		13,106,880.00

13. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд усны нөөцийг хэмнэх эргүүлж ашиглах даалгавар

Нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламж, зам талбайн үсалгаанд шүүрлийн усыг эргүүлэн ашиглах

14. Тавигдах шаардлага, цаашид авах арга хэмжээ, зөвлөгөө

- Усны тухай хуулийн 28.6, 29.1 дахь заалтуудыг үндэслэн Дорноговь аймгийн Байгаль орчны газраас зөвшөөрөл авч гэрээ байгуулна.
- Усны тухай хуулийн 28.18-д зааснаар ус ашиглуулах дүгнэлт, холбогдох зөвшөөрөлгүйгээр ус ашиглахыг хориглодог болохыг анхаарах.
 - “Усны тухай” хуулийн 31.2-т зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөрийг 50 хүртэл хувиар өсгөн тооцож төлөхөөр заасныг анхаарч, жил бүрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөө, календарьчилсан графикийг үндэслэлтэй,

үнэн зөв гаргаж байх.

Улсын усны мэдээллийн сан бүрдүүлэхэд шаардлагатай мэдээ тайлан, ус ашиглах зөвшөөрөл, гэрээ, усны нөөц ашигласны төлбөрийн баримт, ус ашиглалтын тоо, хэмжээг 2025 оны 12 дугаар сарын 30-ны дотор “Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газар”-ын захиргаанд ирүүлэх

Засгийн газрын 2018 оны 391 дүгээр тогтоолоор баталсан журмын дагуу зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөрийг шатлан өсгөж тооцох.

Үйл ажиллагаа зогсох, тасалдах нөхцөл байдал үүссэн үед холбогдох төрийн захиргааны байгууллагад даруй мэдэгдэж ажиллах.

Боловсруулсан:

УМАРД ГОВИЙН ГҮВЭЭТ-ХАЛХЫН ДУНДАД ТАЛЫН

САВ ГАЗАР

Б.Сарантуяа

Боловсруулсан огноо:

2025.04.10

Байгууллагын нэр: Умард говийн гүвээт халхын дундад талын сав газрын захиргаа

Газар хэлтэс: Захиргаа

Албан тушаал: Дарга

Овог нэр: Батсүх Отгонсүрэн

Зурсан огноо: 2025.04.10 12:07:33

МОНГОЛЫН ТАТВАРЫН АЛБА

ТАТВАР ТӨЛСӨН БАРИМТ № - 3250406863058

ТТД / Регистр:

64101474297 / 5877288

Татвар төлөгчийн нэр:

Фриендшип ресурсис

Татварын төрөл:

01030724 - Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний
зориулалтаар ашигласан усны төлбөр
Харъяалах татварын алба:

Дорноговь / Аймгийн төвлөрсөн
Төлсөн дүн:

13,106,880.00 ₮

Гүйлгээний огноо:

2025-10-24 13:15:18.0

Гүйлгээний утга:

[3250406863058; 64101474297; 5877288; null;
Фриендшип ресурсис; 89096399; 5307312950;
ХАТАГТАЙ ГОНЧИГСҮРЭН АРИУНТУЯА];5000
99999;89096399

Татварын данс:

До.Ус ашигласны төлбөр - 100060000944

Төлөлтийн хэлбэр:

ХААН банк

БАТЛАВ:
Байгаль орчны газрын
газрын дарга: /Н.ОТГОНБАЯР/

БАТЛАВ:
"Фриендшип ресурсис"ХХК-ийн
гүйцэтгэх захирал: /Б.МӨНХТУЯА/

УС АШИГЛАХ ГЭРЭЭ

2025 оны 04 дүгээр сарын 24-ний өдөр

Дугаар 02

Сайншанд сум

Нэг. Ерөнхий зүйл

Усны тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.4, 28.6, 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д заасны дагуу "Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газрын захиргаа"-ны 2024 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдрийн Е-2504-000065 тоот ус ашиглуулах дүгнэлтийг үндэслэн:

Ус ашиглуулагчийг төлөөлж Дорноговь аймгийн Байгаль орчны газрын Усны нөөц, ашиглалт, хамгаалалт хариуцсан мэргэжилтэн Ширнэн овогтой Амгалансайхан, Ус ашиглагчийг төлөөлж Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын төвөөс баруун хойш 28 км-зайд орших, улсын бүртгэлийн дугаар 9019078082 тоот гэрчилгээ, 5877288 тоот регистрийн дугаартай чулуун нүүрсний ордоос ил аргаар нүүрс олборлох "Фриендшип ресурсис" ХХК-ийн Ерөнхий инженер Нямдондов овогтой Эрдэнэбаяр нар ус ашиглах талаар тохиролцон энэхүү гэрээг 1 жилийн хугацаатайгаар байгуулав.

Хоёр. Гэрээний гол нөхцөл

2.1. Ус ашиглах зориулалт: Уурхайн хүн амын унд ахуйн хэрэгцээнд болон зам талбайн тоосжилт дарахад усны нөөцийг ашиглана. Зам талбайн усалгаанд шавхан зайлуулж буй усаа ашигладаг.

2.2. Ашиглах усны хэмжээ:

2.2.1. унд-ахуйд 2640,0 м³ /жил/

2.2.2. Уурхайн ухлагад шүүрэн орж ирэх ус 14496,0 м³ /жил/

2.3. Усны чанар, найрлага: Гүний худгийн уснаас улирал тутам дээж авч шинжилгээ хийлгэн шинжилгээний хариу болон дүгнэлтийг тухай бүрт нь Байгаль орчны газарт ирүүлнэ.

2.4. Усны эх үүсвэр болон байршил: Гидрогеологийн өрөмдлөгийн мэдээлэл болон гидрогеологийн нөхцлөөс харахад усны эрдэсжилт нь 2,0 г/л бөгөөд ундны усны үндсэн шаардлагыг хангахгүй, зонхилон сульфат-хлорын найрлагатай. Унд ахуйд хэрэглэгдэх усыг Даланжаргалан сумаас болон ойролцоох малчны худгаас зөөврөөр авч ашигладаг. 2024 онд уурхайн талбай дотор 1 худаг гаргасан боловч ашиглахаар хэмжээнд ус гараагүй байхаас гадна усны хатуулаг маш өндөр байна.

Худгийн координат:

Барилга байгууламж: Мэдээлэл байхгүй.

Тоног төхөөрөмжийн нэр, марк: Хяналтын нэг цооногтой.

Хүчин чадал:

2.5. Хаягдал усны хэмжээ: Унд-ахуйн хэрэгцээний бохир усыг хөрсөнд нэвчүүлэн зайлуулна.

Стандартын шаардлага: Хаягдал бохир усыг цэвэршүүлэн хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэхдээ цэвэршүүлсэн бохир усны ерөнхий шаардлага /MNS-4943:2011/-ыг ханган ажиллана.

Хаях цэгийн байршил:

2.6. Хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээ:

Жинлэгдэх бодис, кг.....

Органик бодис, кг.....

Эрдэс бодис, кг.....

Хүнд металл, кг.....

Аюултай бохирдуулах бодис, гр.....

2.7. Бохир ус цэвэрлэх барилга байгууламжийн байршил, хүчин чадал, технологи, цэвэрлэх арга, цэвэрлэгээний түвшин: Унд-ахуйн бохир усыг хөрсөнд нэвчүүлэн зайлуулна.

2.8. Усны эх үүсвэрийг хамгаалах, усны нөөц хомсдох, бохирдохоос сэргийлэх арга хэмжээ, түүнд зарцуулах хөрөнгийн хэмжээг төлөвлөж ирүүлнэ.

2.9. Усны тоолуур:

Төрөл, нэр, дугаар:

2.10. Ус ашигласны нэгж төлбөрийн хэмжээ:

Дүгнэлт 12-т заасны дагуу нийт 17136,0 м³ усны нөөцийн төлбөр 13106880,0 төг /арван гурван сая нэг зуун зургаан мянга найман зуун наян төгрөг/

2.11. Хаягдал усан дахь нэгж бохирдуулах бодист ногдох төлбөрийн хэмжээ:

Гурав. Талуудын эрх, үүрэг

Гэрээ байгуулагч талууд Усны тухай хуулийн 7.5, 10.1.18, 13.1.1, 13.1.5, 18.1.4, 19.1.2, 19.1.4, 26.1, 28.4, 28.8, 30.1, 31.1-д заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

Дөрөв. Бусад

4.1. Гэрээ нь талууд гарын үсэг зурж, тамга, тэмдэг дарж баталгаажуулсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

4.2. Ус ашиглуулах дүгнэлт, ус ашиглах зөвшөөрөл, хаягдал усны талаарх дүгнэлт, хаягдал ус зайлуулах зөвшөөрөл, шинжилгээний үзүүлэлт, экологийн паспорт хөтлөх /MNS 4219-94/ Засгийн газрын тогтоол, төлбөр тооцох аргачлал нь гэрээний салшгүй хэсэг байна.

4.3. Гэрээний 2.3, 2.4, 2.6, 2.7, 2.8 дахь заалтуудад заагдсан чанар, найрлага, байршил, бохирдуулах бодисын хэмжээ, хаягдал ус хаях цэгийн байршил, ус хамгаалах арга хэмжээний талаарх мэдээллийг тусгайлан гаргаж Байгаль орчны газарт ирүүлнэ.

4.4. Ус ашиглуулагч нь 2025 оны 12 дугаар сарын 01-ний дотор ус ашиглалтын тайлан болон усны нөөц ашигласны төлбөрийн мэдээг хүлээн авч гэрээний биелэлтийг дүгнэж, тэмдэглэл үйлдэнэ.

4.5. Талуудын тохиролцсоноор гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болох ба бичгээр үйлдэнэ.

4.6. Гэрээг Усны тухай хуулийн 17.1.9, 29.3 дахь заалтууд болон дор дурдсан үндэслэлээр хугацаанаас нь өмнө цуцалж болно.

4.6.1. ашиглаж байгаа усны эх үүсвэр тусгай хэрэгцээнд шилжсэн;

4.6.2 аль нэг тал татан буугдсан бол.

4.7. Талуудын хооронд үүссэн маргааныг эвийн журмаар шийдвэрлэхийг эрхэмлэх бөгөөд эс зөвшөөрвөл холбогдох шатны шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

Ус ашиглуулагчийг төлөөлж:

Байшаль орчны газрын Усны нөөц, ашиглалт,
хамгаалалт хариуцсан мэргэжилтэн

...../Ш.Амгалансайхан/

Хаяг: Дорноговь аймаг, Сайншанд хот,

Төрийн өмчийн 3-р байр, 2 давхарт 206 тоот

Харилцах утас: 0252242726, 90990887

Ус ашиглагчийг төлөөлж:

“Фриендшип ресурсис”ХХК-ийн

Ерөнхий инженер...../Н.Эрдэнэбаяр/

Хаяг: Дорноговь аймаг,

Даланжаргалан сум

Харилцах утас: 80085598

ДОРНОГОВЬ АЙМАГ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ГАЗАР

Орон нутгийн өмчийн III байр, Залуучууд гудамж,
3 дугаар баг, Сайншанд сум, Дорноговь аймаг, 44103
Утас: (976) 7052 2663, факс: (02-522) 4-27-26
Цахим шуудан: Dgaboajg@do.mne.gov.mn
Цахим хаяг: www.do.mne.gov.mn

2025. 04. 28 № 184

танай _____-ны № _____-т

“ФРИЕНДШИП РЕСУРСИС” ХХК-ИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ Б.МӨНХТУЯА
ТАНАА

Танай 2025 оны 04 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 25/25 тоот албан бичиг, Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газрын захиргааны 2025 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдрийн ус ашиглуулах Е-2504-000065 тоот дүгнэлтийг үндэслэн 2025 оны ус ашиглах зөвшөөрлийг гарган гэрээг батлан хавсралтаар хүргүүллээ.

Хавсралт хуудастай.

Хувийг Аймгийн Татварын газар,
Даланжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газарт

ДАРГА

Н.ОТГОНБАЯР

1425030040

ДОРНОГОВЬ АЙМАГ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ГАЗРЫН
ДАРГЫН ТУШААЛ

2025 оны 04 сарын 28 өдөр

Дугаар А/14

Сайншанд сум

Ус ашиглуулах зөвшөөрөл олгох тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 67 дугаар зүйлийн 67.5 дахь заалт, Усны тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.6 дахь заалт, "Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газрын захиргаа"-ны даргын 2025 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдрийн Е-2504-000065 тоот ус ашиглуулах дүгнэлтийг үндэслэн ТУШААХ нь:

1.Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт үйл ажиллагаа явуулдаг "Фриендшип ресурсис" ХХК-нд 17136,0м³ усыг унд, ахуй болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хэрэгцээнд 1 жилийн хугацаагаар ашиглахыг зөвшөөрсүгэй.

2.Даланжаргалан сумаас ус ашиглах эрхийн бичиг авч төлбөрийг хугацаанд нь барагдуулан, усны эрүүл ахуйн бүс тогтоон хамгаалж, тоолууржуулах, усны чанарын шинжилгээ хийлгэн тайлан мэдээг ирүүлж усны дүгнэлт, гэрээнд заасан үүргийг хэрэгжүүлж хуулийн дагуу ажиллахыг "Фриендшип ресурсис" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал (Б.Мөнхтуяа)-д, усны төлбөрийг ногдуулж, төлөлтөд хяналт тавьж ажиллахыг Даланжаргалан сумын Байгаль орчны бодлогын мэргэжилтэн (С.Дандарбаатар)-д даалгасугай.

3.Энэ тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Байгаль орчны газрын Усны нөөцийн ашиглалт, хамгаалалт, мэдээллийн сан хариуцсан мэргэжилтэн (Ш.Амгалансайхан)-д үүрэг болгосугай.

ДАРГА НОТГОНБАЯР

442510072

ХАЯГДАЛ УСНЫ ДҮГНЭЛТ

2025 оны 04 -р
сарын 14 -ны өдөр

Дугаар E-2502-000181

Нэг. Ерөнхий мэдээлэл

1.1. Иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллага, захирлын нэр, утас факс, улсын бүртгэлийн болон регистрийн дугаар:

Оноосон нэр: Фриендшип ресурсис
Улсын бүртгэлийн дугаар:
Регистрийн дугаар: 5877288
Захирал: Мөнхтуяа
Холбоо барих дугаар: 77281818

1.2. Төслийн нэр, байршил:

Төслийн нэр: Далангийн нүүрсний уурхай
Үйлдвэрлэл үйлчилгээний зориулалт:
Байршил: Дорноговь, Даланжаргалан, 1-р баг, Элдэв
Дэлгэрэнгүй хаяг: Дорноговь, Даланжаргалан, 1-р баг, Элдэв, 51
Харьяалагдах сав газар: Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газар

Хоёр. Хаягдал усны талаарх мэдээлэл

2.1. Хаягдал ус хаях цэгийн байршил, цэвэрлэгээний арга, түвшин

Хаягдал ус нийлүүлэх хэлбэр: Байгальд нийлүүлэх
Нийлүүлж буй хаягдал усны төрөл:
Нэмэлт тайлбар: Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн Сайдын 2013 оны А/156 дугаар тушаалаар баталсан “Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам”-ын 2.1.4, 3.6.1 дэх заалтын дагуу хаягдал усны шугам дээр тоолуур суурилуулах
- “Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага MNS 4943:2015” стандартаас давсан бол “Усны тухай” хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.2, БОАЖ-ын Сайдын 2019 оны А/635 дугаар тушаалаар баталсан “Ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг шатлан өсгөх хэлбэрээр ногдуулах журам”-ын дагуу нөхөн төлбөр ногдуулахыг анхаарах.

2.2. Хаягдал усны хэмжээ

Хаягдал ус нийлүүлэх байгууламж	Хүчин чадал	Хаягдал усны төрөл	Хаягдал ус хаях зайлуулах цэг	Нийлүүлэлт	Цэвэрлэгээний арга	Тайлбар
Унд ахуйн	4 тн	[Унд ахуйн	Ариутгах		Цэвэрлэдэггүй	Тус компанийн хаягдал усны хэмжээг

Хаягдал ус нийлүүлэх байгууламж	Хүчин чадал	Хаягдал усны төрөл	Хаягдал ус хаях зайлуулах цэг	Нийлүүлэлт Цэвэрлэгээний арга	Тайлбар
хаягдал ус		хаягдал ус]	татуургын төвлөрсөн сүлжээнд		Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газрын захиргааны 2025 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдрийн Е-2504-000065 дугаартай ус ашиглуулах дүгнэлтээр гаргасан үнд, ахуйн хэрэгцээнд ашиглах 2640м3/жил-ийг үндэслэв.

2.3. Хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээ, төрөл

2025 он

Лабораторийн шинжилгээний дүнгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

Стандарт: S_MNS4943

Шижилгээний давтамж: 1

№	Бохирдуулах бодисын төрөл	ЗДХ, (мг/л)	Хаягдал усны холимог дээж дэх бохирдуулах бодисын дундаж агууламж, (мг/л)	ЗДХ-ээс дахин хэтэрсэн агууламж	Нөхөн төлбөр тооцох шатлан өсгөх хэлбэр
---	---------------------------	-------------	---	---------------------------------	---

Жишиг хэмжээгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

№	Үйл ажиллагаа	ЗДХ, (мг/л)
1	Нийгмийн үйлчилгээ болон бусад	
2	Үйлдвэрлэл	
3	Үйлчилгээ	
Зочид буудал, Жүүлчны бааз, Ажилчдын тосгон		1.5

Гурав. Ус бохирдуулсны төлбөрийн хэмжээ

3.1. Ус бохирдуулсны төлбөр тооцсон үндэслэл

Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1 баталсан “Ус бохирдуулсны төлбөрийн хэмжээ”, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Сангийн сайдын 2021 оны А-406/226 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан “Хаягдал усны эзлэхүүн, бохирдуулах бодисын агууламжийг үндэслэн хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээг тогтоох журам, тооцоолох аргачлал”

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны А/635 тоот тушаалаар баталсан “Ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг шатлан өсгөх хэлбэрээр ногдуулах журам”

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2019 оны А-816/218 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан “Хаягдал усанд агуулагдах бохирдуулах бодисын жишиг хэмжээ”

3.2. Ус бохирдуулсны төлбөрийн тооцоо

Огноо	Улирал	Хаягдал усны төрөл	Тооцсон хаягдал усны хэмжээ	Төлбөр, тооцоо, ₮	Чөлөөлөлт дүн, ₮	Хөнгөлөлтийн дүн, ₮	Нийт төлбөл зохих дүн, ₮
2025	-	-	2,640.00	198,000.00	0.00	0.00	198,000.00
Нийт				198,000.00	0.00	0.00	198,000.00

Дөрөв. Тавигдах шаардлага

"Усны тухай" хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.13 дахь заалтад заасны дагуу Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын Засаг даргатай байгуулсан "Ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ"-г дүгнүүлж, сунгуулах

- "Усны тухай" хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь заалтад заасны дагуу Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумаас олгосон "Хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрлийн бичиг"-ийг сунгуулах;

- Хаягдал усны дүгнэлтийг дараа оны эхний улиралд багтаан гаргуулах бөгөөд улирал бүр хоёроос доошгүй хаягдал усны сорьц авч, итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлэн, сүүлийн сарын 15-ны дотор ирүүлэх;

- Хаягдал ус хаях цэгийн байршлыг тогтоолгож Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын ЗДТГ-аас зөвшөөрөл авах

- Ус бохирдуулсны төлбөрийг дараа улирлын эхний сарын 20-ны өдрийн дотор харьяалах татварын албанд төлөх ба хугацаанд нь төлөөгүй тохиолдолд "Зөрчлийн тухай" хуулиар хариуцлага хүлээх нөхцөл үүсэхийг анхаарах;

- Усны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.5-д заасны дагуу усны мэдээллийн сан бүрдүүлэхэд шаардлагатай ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээг дүгнэсэн акт, хаягдал усны шинжилгээний дүгнэлтүүд, төлбөр төлсөн баримтыг Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газрын захиргааны Umarkdobi14@gmail.com цахим хаягаар 2025 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн дотор ирүүлнэ үү.

Боловсруулсан:

УМАРД ГОВИЙН ГҮВЭЭТ-ХАЛХЫН ДУНДАД ТАЛЫН

САВ ГАЗАР

З.Отгончимэг

Боловсруулсан огноо:

2025.04.14

Байгууллагын нэр: Умард говийн гүвээт халхын дундад талын сав газрын захиргаа

Газар хэлтэс: Захиргаа

Албан тушаал: Дарга

Овог нэр: Батсүх Отгонсүрэн

Зурсан огноо: 2025.04.22 14:22:59

МОНГОЛЫН ТАТВАРЫН АЛБА

ТАТВАР ТӨЛСӨН БАРИМТ № - 3250406876647

ТТД / Регистр:

64101474297 / 5877288

Татвар төлөгчийн нэр:

Фриендшип ресурсис

Татварын төрөл:

01030722 - Ус бохирдуулсны төлбөр

Харъяалах татварын алба:

Том татвар төлөгчийн газар / Улсын төвлөрсөн

Төлсөн дүн:

198,000.00 ₮

Гүйлгээний огноо:

2025-07-02 10:33:39.0

Гүйлгээний утга:

[3250406876647; 64101474297; 5877288; null;
Фриендшип ресурсис; 89096399; 5307312950;
ХАТАГТАЙ ГОНЧИГСҮРЭН АРИУНТУЯА];5000
99999;89096399

Татварын данс:

ТЕГ.Ус бохирдуулсны төлбөр - 1009000000417

Төлөлтийн хэлбэр:

ХААН банк

БАТЛАВ
"ФРИЕНДШИП РЕСУРСИС" ХХК
ЗАХИРАЛ Б.МӨНХТУЯА

2025 оны...сарын...өдөр

БАТЛАВ
ДАЛАНЖАРГАЛАН СУМЫН ЗАСАГ
ДАРГА О.БАЯРСАЙХАН

2025 оны...сарын...өдөр

ХОГ ХАЯГДЛЫН ГЭРЭЭ

2025 оны 01 сарын 17-ны өдөр

№

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Монгол улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Ариун цэврийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйл, Хог хаягдлын тухай хуулийн 9.2, 20.1, 20.2, Сумын ИТХ-ийн 2022 оны 12 сарын 12 өдрийн 11/07 тоот тогтоолыг үндэслэв.

Хүний эрүүл мэнд, хүрээлэн байгаа орчинд үзүүлэх хортой нөлөөллийг арилгах түүнээс урьдчилан сэргийлэх ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулж эргүүлэн ашиглах, тээвэрлэх булах болон орчны ариун цэврийг тогтмол цэвэр байлгах, цэвэр эрүүл орчинд ажиллаж амьдрах орчныг бий болгоход оршино.

Хоёр. Гэрээ байгуулагч талууд

Нэг талаас Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын ЗДТГ-ыг төлөөлж БОБМэргэжилтэн ажилтай С.Дандарбаатар нөгөө талаас "Фриендшип ресурсис" ХХК-ийн /Улаанбаатар хот ХУ дүүрэг Хүннү 22-р хөтхон 102 байр 2с тоот " улсын бүртгэлийн 0611007034 гэрчилгээтэй /" захирал Б.Мөнхтуяа нар харилцан тохиролцож 2025 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс 2025 оны 12 сарын 31-ийг хүртэл хугацаатайгаар энэхүү гэрээг байгуулав.

Гурав. Төлбөр тооцсон байдал:

Далажаргалан сумын ИТХ-ийн 2022 оны 11/07 тоот тогтоолын 1-р хавсралтад заасан: 1 сарын төлбөр 200,000 төгрөг, 51-100 хүртэлх хүнтэй АМ-н тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч ААН гэсэн залтыг үндэслэн сарын /төлбөрийг тооцож

Ажилах хугацаа: 12 сар
Сарын төлбөр: 200,000 төг
Нийт: 2,400,000

Дөрөв. Сумын ЗДТГ эрх

1. Монгол Улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль Хог хаягдлын хууль, Ариун цэврийн тухай хуулийн дагуу хяналт тавьж ажиллах
2. Иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хог хаягдал гаргасаны төлбөрийг төвлөрүүлэх
3. Иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага хог хаягдлаа зориулалтын цэгт хаяж байгаа эсэхэд хяналт тавих
4. Хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх хуваарийг тээвэрлэгчтэй гэрээ байгуулж хэрэгжилтэнд хяналт тавих

Тав. Иргэн, ААН байгууллагын эрх үүрэг

1. Өөрийн байгууллагын үйл ажиллагаанаас гарсан ахуйн, хуурай хог хаягдлыг стандартын шаардлага хангасан зориулалтын саванд хадгалж байх
2. Аж ахуйн нэгж байгууллага нь хог хаягдал гаргасны төлбөрөө улирал бүрийн сүүл сарын 15 ний дотор гэрээнд зааснаар Засаг даргын тамгын газрын татварын байцаагчаар нэхэмжлэх үүсгүүлэн 24 цагийн дотор тогтмол шилжүүлж байна.
3. Хог хаягдлыг ангилан ялгаж байх
4. Ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хогийг тогтсон хугацаанд цэвэрлэж тээвэрлэх, хог хаягдлын талаархи дүрэм журам, стандартын шаардлагыг хангаж зориулалтын цэгт хаяж байхад анхаарах
5. Үйлдвэр үйлчилгээний явцад үүсдэг хог хаягдлын хэмжээ, бусад мэдээллийг сумын захиргаанд мэдээлж байх
6. Хог хаягдлыг ангилан хаях талаар зохих мэдээллийг ажилтнуудад эзэмшүүлж, сургалт сурталчилгаа явуулах аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг хангаж ажиллах
7. Оршин суугаа газар орчмын хог хаягдлыг цэвэрлэх, олон нийтийг хамарсан ажилд оролцох;
8. Хуульд заасан журмын дагуу олон нийтийн хяналтыг хэрэгжүүлэх, хог хаягдлын тухай хууль тогтоомж зөрчсөн этгээдэд хариуцлага хүлээлгэхийг эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнаас шаардах;
9. Үүссэн аюултай хог хаягдал, түүний эх үүсвэрийн талаар төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагад мэдээлэх

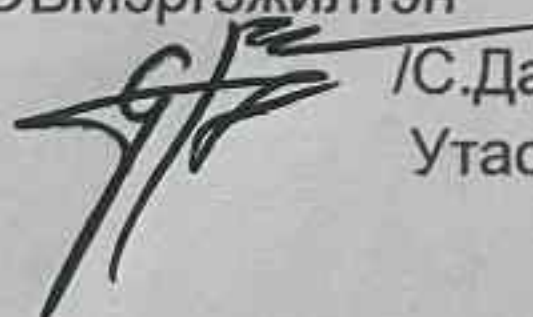
Зургаа.Гэрээний хариуцлага

6.1.Аж ахуйн нэгж байгууллага нь хог хаягдал гаргасны төлбөрөө удаан хугацаагаар төлөөгүй болон ил задгай хог шатаасан, зориулалтын бус газар хог хаягдал хаясан нөхцөлд өр авлагыг барагдуулах ба учруулсан хохиролыг арилгах шаардлагатай тохиолдолд холбогдох дээд шатны байгууллагад хандан хог хаягдлын тухай хуулийн дагуу хариуцлага тооцно.

6.2.Аж ахуйн нэгж байгууллага нь энэхүү гэрээнд өөрчлөлт оруулах шаардлагатай гэж үзвэл хоёр талын хамтарсан төлөөлөгч тухай бүр шийдвэрлэнэ.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

Даланжаргалан сумын
БОБМэргэжилтэн

/С.Дандарбаатар /
Утас:95018801

"Фриендшип ресурсис"ХХК -н
БОМ

/Б.Мөнхэрдэнэ/
утас: 88580283

МОНГОЛЫН ТАТВАРЫН АЛБА

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР 2250406453927

ТАТВАРЫН АЛБА:

Татварын алба: Дорноговь

Татварын дэд алба: Даланжаргалан

Татварын төрөл: 01030723-Хог хаягдлын
үйлчилгээний хураамж

Тайлант хугацаа: 2025-1

Төлөх дүн: 24000000

ТАТВАР ТӨЛӨГЧ:

Регистр /ТТД: 5877288

Татвар төлөгчийн нэр: Фриендшип ресурсис

Баримт үүсгэсэн огноо: 2025-04-24

Төлөх огноо: 2025-04-24

ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ГАЗАР
БАЙГАЛЬ ОРЧИН ХЭМЖИЛ ЗҮЙН ТӨВ ЛАБОРАТОРИ

17043, Үйлдвэр 2-4, Чингисийн өргөн чөлөө гудамж, Хан-Уул дүүрэг, 20-р хороо, Улаанбаатар хот
Утас: 11-341818 И-мэйл: bobztl@gmail.com

СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он/№ : 2025/301-304
Сорьц ирүүлсэн газрын нэр, хаяг, утас : "Фриендшип ресурсис" ХХК
Сорьц авсан хүний нэр, албан тушаал : Д.Сувд агаарын хэсэг
Сорьцын тоо, төрөл : 4 хөрсний сорьц
Сорьц авсан огноо : 2025.06.13
Сорьцын тодорхойлолт : Дорноговь аймаг Даланжаргалан сум
Шинжилгээний аргын стандарт : MNS 3310:1991
Шинжилсэн огноо : 2025.06.23
Хуудасны тоо : 1/1
Үр дүн

№	Сорьц авсан цэгийн нэр	pH	Ялзмаг %	Аммоний азот (NH ₄ -N) мг/кг	Нитратын азот (NO ₃ -N) мг/кг	Фосфор (P ₂ O ₅) мг/кг	Сульфат (SO ₄) мг/кг
1	Кемпийн хойноос	6.33	1.1	4.4	0.7	1.8	8.8
2	Нөхөн сэргээлтийн талбай	6.35	1.7	15.6	11.1	1.3	598.2
3	Кемп орчим	2.80	5.3	94.2	2.5	88.4	2325.0
4	Овоолго орчим	3.56	0.6	48.2	3.3	6.1	615.8

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн:

Хянаж баталгаажуулсан:

Шинжээч У.Болорчимэг

БОШ-ний хэлтсийн дарга Б.Бархасрагчаа

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хүчинтэй.

ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ГАЗАР
БАЙГАЛЬ ОРЧИН ХЭМЖИЛ ЗҮЙН ТӨВ ЛАБОРАТОРИ

17043, Үйлдвэр 2-4, Чингисийн өргөн чөлөө гудамж, Хан-Уул дүүрэг, 20-р хороо, Улаанбаатар хот
Утас: 11-341818 И-мэйл: bohzt@gmail.com

СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он/№ : 2025/301-304
Сорьц ирүүлсэн газрын нэр, хаяг, утас : "Фриендшип ресурсис" ХХК
Сорьц авсан хүний нэр, албан тушаал : Д.Сувд агаарын хэсэг
Сорьцын тоо, төрөл : 4 хөрсний сорьц
Сорьц авсан огноо : 2025.06.13
Сорьцын тодорхойлолт : Дорноговь аймаг Даланжаргалан сум
Шинжилгээний аргын стандарт : САЗ А01:2022
Шинжилсэн огноо : 2025.06.20
Хуудасны тоо : 1/1
Үр дүн

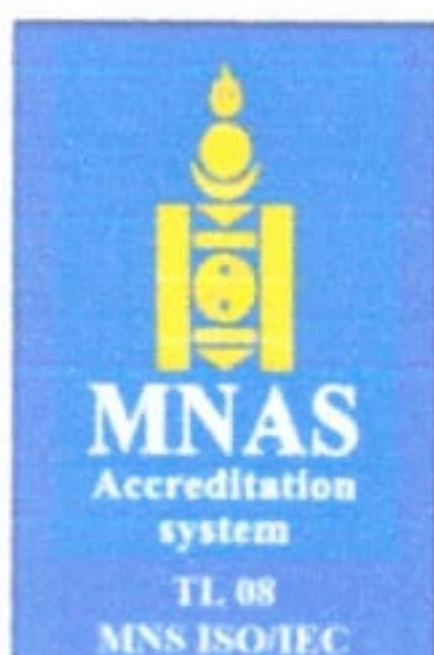
№	Сорьц авсан цэгийн нэр	Кадым (Cd)	Хар тугалга (Pb)	Мөнгөн ус (Hg)	Хром (Cr)	Цайр (Zn)	Зэс (Cu)	Стронци (Sr)
		мг/кг						
1	Кемпийн хойноос	<0.05	22	<0.005	<0.5	17	25	290
2	Нөхөн сэргээлтийн талбай	<0.05	21	<0.005	<0.5	133	29	320
3	Кемп орчим	<0.05	17	<0.005	21	123	26	259
4	Овоолго орчим	<0.05	26	<0.005	2	146	23	296
MNS 5850:2019/ЗДХ/		3	100	2	150	300	100	800

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн:
Хянаж баталгаажуулсан:

Ахлах шинжээч Б.Даваасүрэн
БОШ-ний хэлтсийн дарга Б.Бархасрагчаа

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хүчинтэй.

ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ГАЗАР
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХЭМЖИЛ ЗҮЙН
ТӨВ ЛАБОРАТОРИ

17043, Үйлдвэр 2-4, Чингисийн өргөн чөлөө гудамж,
Хан-Уул дүүрэг, 20-р хороо, Утас: 11-341818
E-mail: bohzt1@gmail.com

СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он/№ : 2025/ Ц-80-81
Сорьц ирүүлсэн газрын нэр, хаяг, утас : "Фриендшип Ресурсис" ХХК
Сорьц авсан хүний нэр, албан тушаал : Д.Сувд, БОХЗТЛ
Сорьцын тоо, төрөл : 2, ус
Сорьц авсан огноо : 2025.06.13
Сорьцын тодорхойлолт : Ундны ус
Шинжилгээний аргын стандарт : **MNS ISO 10523:2001, MNS ISO 7888:1999**
MNS 1097:2023, MNS 4424:2005
MNS 6832:2020
Шинжилсэн огноо : 2025.06.13-2025.06.25
Хуудасны тоо : 2 /2
Үр дүн : 2

Сорьц авсан цэг	pH	EC мкСи/см	SO ₄ мг/л	Cl мг/л	Ca мг/л	Mg мг/л	Na+K мг/л	HCO ₃ мг/л	Эрд мг/л	Хат мг-экв/л
Өмнөговь аймаг, Даланжаргалан сум Худгийн ус	8.06	1246	189	63.1	51.9	52.7	160	464	981	6.93
Ундны ус	7.53	262	38.6	14.2	9.2	9.4	35.8	89.1	197	1.23
MNS 0900:2018	6.5-8.5	1000	500	350	100	30	-	-	-	7.0

Тайлбар: EC - цахилгаан дамжуулах чанар, Хат-Хатуулаг, Эрд-Эрдэсжилт

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн шинжээч:

Шалгасан шинжээч:

Хянаж баталгаажуулсан ахлах шинжээч:

Б.Анужин

Ц.Мийдүв

Б.Алтантуяа

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцод хүчинтэй.

ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ГАЗАР
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХЭМЖИЛ ЗҮЙН
ТӨВ ЛАБОРАТОРИ

17043, Үйлдвэр 2-4, Чингисийн өргөн чөлөө гудамж,
Хан-Уул дүүрэг, 20-р хороо, Утас: 11-341818

E-mail: bohzt1@gmail.com

СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он/№ : 2025/ Ц-80-81
Сорьц ирүүлсэн газрын нэр, хаяг, утас : "Фриендшип Ресурсис" ХХК
Сорьц авсан хүний нэр, албан тушаал : Д.Сувд, БОХЗТЛ
Сорьцын тоо, төрөл : 2, ус
Сорьц авсан огноо : 2025.06.13
Сорьцын тодорхойлолт : Ундны ус
Шинжилгээний аргын стандарт : MNS 6836:2020, MNS 6833:2020
MNS 1097:2023, MNS 6779:2019
MNS 6834:2020, MNS ISO 6878:2001
MNS 4430:2005, MNS 6272: 2011
Шинжилсэн огноо : 2025.06.13-2025.06.25
Хуудасны тоо : 1 /2
Үр дүн : 2

Сорьц авсан цэг	Ж/б мг/л	ПИЧ мг/л	NH ₄ мг/л	NO ₂ мг/л	NO ₃ мг/л	PO ₄ мг/л	Fe мг/л	F мг/л
Өмнөговь аймаг, Даланжаргалан сум Худгийн ус	4.6	0.6	0.18	0.003	0.58	0.004	0.14	1.31
Ундны ус	<0.1	0.3	0.04	0.003	0.13	0.003	0.01	0.38
MNS 0900:2018	-	-	1.5	1.0	50	3.5	0.3	0.7-1.5

Тайлбар: Ж/б- Жинлэгдэгч бодис, ПИЧ Перманганатын Исэлдэх Чанар

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн шинжээч:

Шалгасан шинжээч:

Хянаж баталгаажуулсан ахлах шинжээч:

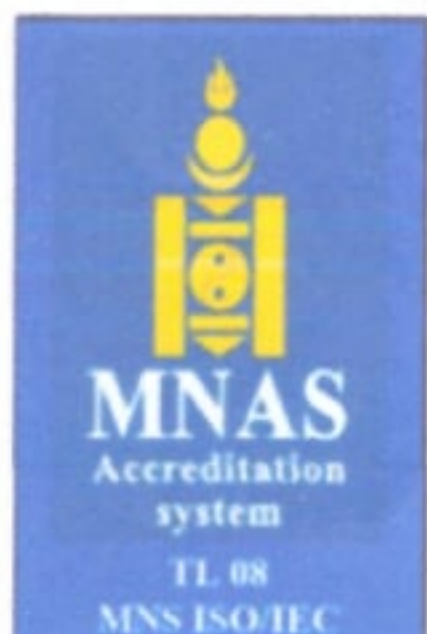

Б.Анужин

Ц.Мийдүв

Б.Алтантуяа

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцод хүчинтэй.

ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ГАЗАР
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХЭМЖИЛ ЗҮЙН
ТӨВ ЛАБОРАТОРИ

17043, Үйлдвэр 2-4, Чингисийн өргөн чөлөө гудамж,
Хан-Уул дүүрэг, 20-р хороо, Утас: 11-341818
E-mail: bohzt@gmail.com

СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он/№ : 2025/A-488-490
Сорьц ирүүлсэн газрын нэр, хаяг, утас : "Френдшип ресурс" ХХК
Сорьц авсан хүний нэр, албан тушаал : Д.Сувд агаарын хэсэг
Сорьцын тоо, төрөл : 3 агаар, 3 дуу чимээ
Сорьц авсан огноо : 2025.06.12
Сорьцын тодорхойлолт : Дорноговь аймаг Даланжаргалан сум нүүрсний уурхай
Шинжилгээний аргын стандарт : MNS 17-2-5-12:2021, MNS 17-2-5-11:2021
MNS 6768:2019, CA3 A07-2016
Шинжилсэн огноо : 2025.06.18
Хуудасны тоо : 1/1

Үр дүн :

№	Сорьц авсан цэг	Сорьц авсан өдөр	Сорьц авсан цаг	Хүхэрлэг хий	Азотын давхар исэл	Нийт тоос /TSP/	Дуу чимээ
							дБА
1	Оффис орчим	25/06/12	14:00	0.011	0.049	0.134	44
2	Нүүрс буулгах талбай	25/06/12	15:00	0.010	0.057	0.200	40
3	Хөрсний овоолго орчим	25/06/12	15:30	0.009	0.039	0.236	40
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2025 (20 минутын хэмжилт)				0.450	0.200	0.500	60

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн шинжээч :

Хянаж баталгаажуулсан:

Байгаль орчны шинжилгээний хэлтсийн дарга

Э.Оюунтуяа

Б.Бархасрагчаа

**ДОРНОГОВЬ АЙМАГ
ДАЛАНЖАРГАЛАН СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА**

200, Их сансар гудамж, Цомог баг,
Даланжаргалан сум, Дорноговь аймаг, 44133
Утас: (02-524) 1-41-70
Цахим шуудан: zdtg@dalanjargalan.do.gov.mn

2025. 09. 15 № 01/518

танай _____-ын № _____-т

“ПРЭНДШИП”ХХК-д

Танай байгууллагаас ирүүлсэн албан бичгийн дагуу дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр хамтран ажиллах саналтай байна.

Үүнд: Тус сумын Цомог багт байрлах Зэвсэгт хүчний 281 дүгээр тусгай салбарын ногоон байгууламжийн 2 га газрын хашаажуулах ажилд хамтран ажиллах, Соёлын өвийг хамгаалах чиглэлээр зохион байгуулагдах “Тэнгэрийн хутагт” фестивальд тус сумын уламжлалт зан заншил, соёл урлаг, нүүдэлчин соёлыг түгээн дэлгэрүүлэх ажлыг дэмжиж хамтран оролцох.

О.БАЯРСАЙХАН

4425070018